

LEIF DAVIDSEN

≡ KNIHA ZLIN

FLEET

Leif Davidsen

Náhodná smrt patriarchy

LEIF DAVIDSEN

**NÁHODNÁ
SMRT
PATRIARCHY**

≡ KNIHA ZLIN

Copyright © 2013 by Leif Davidsen
Published by agreement with Leonhardt & Høier Literary
Agency A/S, Copenhagen
Translation © Lada Halounová, 2014

ISBN 978-80-7473-256-0 (PDF)

1. část

Pravoslavní

*„Včera ještě mluvil jsem s vámi,
a pojednou přistihla mne hrozná hodina smrti.
Pojďte všichni, kdož mne milujete,
a rozlučte se se mnou posledním políbením.
Nejsem již spoluobcovatelem
a společníkem vaším.“*

(Pohřební píseň při ortodoxním smutečním obřadu)

1

Tvrdili, že Jeho Excelence patriarcha moskevský a celé Rusi, Tichon Druhý, zemřel pokojně ve své posteli jedné pozdní zimní noci v Danilovském klášteře v Moskvě. Tu noc se na město pomalu a tiše snášel sníh, jako kdyby sám Bůh plakal něžné slzy v poslední hodině toho svatého muže. V každém případě to tvrdili pokrytečtí politici, kteří se z jeho smrti pokoušeli vyzískat laciné body. Netrvalo moc dlouho, a už se na církevních shromážděních a v médiích objevily první návrhy svatořečení. Starý představitel ruské pravoslavné církve zemřel za velké pozornosti, vyzvánění zvonů, mnoha znamení křížů a modliteb před ikonami pouhý den před mým bratrem dvojčetem.

Na bratrově smrti nebylo nic náhodného ani pokojného. Srazili ho k zemi v mizerné páchnoucí uličce v Moskvě, zbili do bezvědomí a okradli. Lze si jen stěží představit, že se tam vydal sám a dobrovolně.

Kupodivu jeho vraždu zaznamenal jen málokdo, ačkoliv byl jedním z patriarchových důvěrníků, nikoliv jen anonymní zaměstnanec. V Moskvě během jediné takové neblahé noci docházelo k více vraždám, než když v Chicagu vládl Al Capone. Jenže to na vysvětlení nestačilo, i když byl můj bratr pouze jedním z mnoha, které té noci přivezli do policejní márnice. Bulvárnější

část ruských novin tuto zprávu přehlédla. Nebo dostala vzkaz, že ji má přehlédnout. Serióznější tisk už dávno přestal psát o víceméně náhodných přepadeních v zářivém a zkaženém hlavním městě. V Rusku se nikdy nedalo jednoduše přijít na to, jak moc prosadila svou vůli. Prostě toho zpravidla dosáhla. Můj bratr zasvětil poslední roky Rusku. Po smrti se dočkal pouhé noticky.

Značnou část dospělosti jsem se od své spojitosti s Ruskem distancoval. Nechtěl jsem riskovat, že bych uvízl ve zdejší brutalitě a věčných tragédiích, ale bratr se nechal svést ruskými církevními sliby o požehnání a odpuštění.

Byl jsem daleko od Moskvy, když můj mladší bratr přišel o život, ale sníh a chlad nás spojoval přes moře a světadíly.

Skoro bych dokázal spočítat, kde jsme se on a já nacházeli v okamžiku vraždy. Přál bych si, abych ve chvíli, kdy byl zavražděn, pocítil zvláštní propojení duší, ale to bych klamal sám sebe a propůjčoval si schopnosti, které nemám. Když ho zabili, nebyl v mých myšlenkách.

Byl jsem v Grónsku, pěkný kus severně od polárního kruhu a na východ od města, které Dánové nazývají Jakobshavn a Gróňané Ilulissat. Mělo okolo čtyř tisíc obyvatel a daleko více tažných psů. Bylo nádherně položené v zálivu Isfjord jako ideální motiv na pohlednici.

Mé saně táhlo z města čtrnáct psů po čerstvém bílém sněhu, na kterém se v krystalech třpytilo světlo, jako by to byly diamanty. Seděl jsem na saních a díval se na zvednuté psí ocasy, cítil jejich pšouky a sledoval, jestli táhnou všichni, ale *Předák*, můj vůdčí pes, měl o své smečce jako obvykle přehled. Zdaleka jsem ještě nebyl zkušený, ale postupně jsem se učil spřežení ovládat a mé nadšení bylo stále ryzí. Bič klouzal podél saní. Držel jsem ho v pravé ruce. Saně jely, jak měly.

„*Taama! Taama!*“ volal jsem a vdechoval do plic studený, čistý vzduch. Cítil jsem se silný a šťastný. Bylo naprosto úchvatné slyšet svištění sanic a psí dech a dívat se, jak se řemeny povolují a natahují, když psi ve vějířové formaci táhnou těžké saně. Člověk měl pocit, že by ho dokázali dovézt až na konec světa.

Grónsko je všechno jiné než rovina. Obdivoval jsem psy, když zdolávali skalní stěny nebo v plném trysku běželi dolů podél saní, až zmrzlý sníh vířil vzduchem. Když jsem se vzadu pevně držel saní, měl jsem chuť smát se nahlas samým štěstím. Byla to stejná radost smíšená se strachem, kterou jsme s báječným lechtáním v břicho zažívali jako děti při nebezpečné jízdě na horské dráze.

„*Ili! Ili! Ili!*“ volal jsem, když jsem vpředu nalevo zahlédl skalní blok. Psi poslechli a zahrnuli doprava. Tempo bylo pořád vysoké, ale všiml jsem si, že vědí, že brzy zastavíme. Seskočil jsem, chytil saně, zabrzdil nohama a zavolal: „*Unigiit!*“

Zastavili a trochu odfrkovali. „*Ajaa!*“ řekl jsem, ačkoliv to nebylo třeba, protože si sami od sebe lehli, unavení po cestě. Leželi v chumlu před saněmi a pokojně oddechovali nebo hltali sníh, protože měli žízeň. Nechal jsem je, aby mě i s výstrojí vytáhli do dlouhého příkrého svahu. Zvykl jsem si na psy a už se jich teď nebál. Všichni byli bílí a silní. Bylo mi smutno při pomýšlení, že jejich život bude tak krátký. Po pár letech těžké práce v tuhém mrazu budou mít zničené plíce a Grónané je se svým nesentimentálním postojem ke zvířatům zastřelí. Dostanou perlu, jak říkal můj grónský učitel Jonathan. Teď se ale nacházeli na vrcholu svých sil.

Bylo úplné ticho. Jediné, co se dalo zaslechnout, bylo hluboké psí oddechování – možná zavřčení a drobné kňučení, když v jejich hierarchii došlo k napětí. Považoval jsem je za úžasná zvířata. Naučil jsem se jejich

jména, ačkoliv jsem stěží dokázal vyslovovat grónské hlásky. Nebyli to domácí mazlíčci. Pracovali a potřebovali pevnou ruku, pokud sami neměli převzít vedení. Nějaký čas mi trvalo, než jsem se naučil používat bič. Nikdy by mě nemohli mít rádi, ale respektovali mě. Krmil jsem je a nechal dělat to, pro co byli stvořeni: celé hodiny táhnout saně ve sněhu a mrazu.

Bylo poledne a velice jasno, protože slunce právě vycházelo za horizontem a nebe mělo temně modrou barvu jako na digitální fotografii přehnaně upravené ve Photoshopu. Panensky čistý sníh vydával jako vždy zvláštní světlo. Nevěděl jsem, že je Grónsko tak nepopsatelně krásné a ohromně rozlehlé. Ve své nevědomosti jsem si ho představoval placaté a jednotvárné.

Bylo deset stupňů pod nulou, což v tomto období znamenalo vlastně teplo. A taky důvod, proč jsem se v Grónsku ocitl. Zabýval jsem se totiž globálním oteplováním. Změna klimatu zapříčiněná člověkem se stala novým velkým nebezpečím, které nás nenechávalo v klidu spát.

Chlad mi nijak nevadil. Grónské oblečení z tulení kůže bylo teplé a pohodlné. Sundal jsem si svrchní rukavice a přimhouřil oči, aby vynikly mé slušivé vrásky, které perfektně ladily s bílými zuby a opáleným a ošlehaným obličejem. V sedmatřiceti letech jsem byl stále v dobré formě. Procházel jsem mezi psy a zahlazoval spleť stopy, jak mě to naučil Jonathan. Pak jsem se vrátil k saním, posadil se a nalil si šálek kávy, kterou jsem si ve svém malém stanu udělal už ráno na vařiči a přelil do šedé kovové termosky. Vytáhl jsem pušku, položil ji vedle sebe a nechal jednu ruku na zbrani. Stáhl jsem si kapuci a prohrábl husté černé vlasy. Díval jsem se na bílou dramatickou krajinu na horizontu. Nebyla rovná, ale zvlněná kopci. Celou bílou scenerii místy přerušovaly černé vrcholy skalisek trčící ze sně-

hu. Na obzoru k nebi vyrůstalo daleko více masivnějších hor. Byl to krásný obraz: osamocení muž se psy v obrovské a nekonečné krajině.

„Dobrý,“ řekla Stine a vyšla zpoza skalního bloku. „Teď běž ještě jednou mezi psy a otoč se na kameru. Nikolaji? Musíme mít taky nějaký záběry zblízka a jeden velké celkové.“

Šlo o televizi, a tudíž o iluzi a manipulaci. Stine byla moje producentka. Právě oslavila třicátiny a doma v Dánsku měla manžela a dítě, ale nenechala se tím nijak omezovat. V každém případě se mi ji v hotelu Arctic v Ilulissatu podařilo dostat do postele. Byla to trochu baculatá, ale pěkně tvarovaná žena se zrzavými vlasy a sytě modrýma očima, s hezkými rty pod malým, drzým nosíkem.

Stála za skalní římsou, kde byl schovaný kameraman Nikolaj, aby mě mohl natáčet, jak přijíždím na saních. Kousek od nás čekala čtyři další spřežení s naší výstrojí a grónští pomocníci schovaní před kamerami.

Nikolaj na mě namířil kameru. Na to jsem byl zvyklý. Kamera mířila vždycky na mě. To taky bylo smyslem našeho pobytu v Grónsku. Vedle něj stála naše maskérka Henriette, která pro celý tým zároveň obstarávala všechny praktické věci. Trochu silnější čtyřicátnice, která do mě byla dost zamilovaná. Její nejdůležitější úkol spočíval v tom, abych vypadal co nejlépe a současně působil jako správný chlap v divočině. Drsný, rozvázný a v pohodě. Sebejistý i ve své samotě. V souznění sám se sebou i s přírodou.

Točili jsme dokument o změnách klimatu. Koncept byl takový, že jsem mlčky pobýval v grónském ledovém vnitrozemí a pomocí neúnavných měření jsem dospěl k závěru, že by si lidstvo mělo sakra začít dávat pozor, aby celá tahle věc neroztála. Už jsme natočili hodně záběrů v tuhém mrazu v okolí města Thule, jehož

grónský název Qaanaaq jsem dokázal vyslovit jen s obtížemi. Posledních pár týdnů jsme se zdržovali kolem Ilulissatu.

Lovil jsem. Chytil ryby pod ledem. Dělal meteorologická měření. Změřil jsem tloušťku ledu a zkoumal obsah žaludku tuleňů a bělokurů. Předstírali jsme, že jsem je zastřelil sám. Pozoroval jsem vyhublého ledního medvěda. Protože led roztával, měl potíže ulovit tuleně. Držel jsem pušku v pohotovosti, ale zmizel. Proklouznul mi a zamířil za horizont. Nikolajovy záběry vypadaly fantasticky a dojemně. Tohle bude určitě závěrečný obraz: moje trochu zvlhlé oči a hubený medvěd, který kvůli lidské chamtivosti mizí v nejisté budoucnosti.

Se znepokojením jsem se díval na ledovec. Stine v archivu jistě najde záběr nějakého jiného, který se rozpadá. Stačí jeden stříh a budu to já, kdo zažívá tento přírodní úkaz. Často jsem se o svoje myšlenky děлил s kamerou. Sice to rušilo iluzi, ale fungovalo to dobře, říkala Stine. Tvrdila, že diváci snadno odhadnou, že jsem tu nebyl sám, ale přesto mě budou vnímat jako osamocenému muže v divočině.

Brzy zamíříme zpátky do civilizace v hotelu Arctic v Jakobshavnu. Těšil jsem se do toho vynikajícího hotelu na ještě jednu nebo dvě noci se Stine, než odletíme zpátky do Dánska.

Do Grónska jsme se měli vrátit až v době, kdy tu v krátkém arktickém létě všechno překotně vykvete. To bych měl mimo jiné předstírat, že si stavím vlastní saně jako přípravu na expedici, která měla odkrýt skutečnost, že klimatické změny jsou reálné a v Grónsku se dají změřit.

Hlavní roli v tomhle projektu jsem hrál já, i když původním záměrem bylo, aby průzkumnou cestu do arktické oblasti neohroženě podnikl jeden dobře vy-

profilovaný televizní moderátor. Jenže když dorazil do severního Grónska, zachvátila ho panika. Nedokázal si představit, že by musel v tomhle mrazu strávit celé týdny, a požadoval, aby ho poslali domů. Zkoušeli ho přemlouvat, ať zůstane, protože za to všechno už utratili hromadu peněz. Přesvědčovali ho, že si na zimu zvykne, že jeho tělo jen potřebuje čas na přizpůsobení. Říkali mu, že ztratí svůj obraz drsňáka a v bulváru a společenských časopisech bude k smíchu, ale ani Stine ho nedokázala přemluvit. Jednoduše hrozně mrznul. Všechno, co s ním natočili v létě, musela Stine přetočit se mnou. Zpomalilo to celý proces, ale nedalo se nic dělat. Do projektu už byla vložena spousta peněz a pro televizi byl hodně důležitý, protože téma klimatických změn bylo právě v kurzu. *So hot*, jak Stine ráda říkala.

Když jí došlo, jakou zodpovědnost a jak velký produkční tým má na krku, vzpomněla si na mě. Mohl bych toho zmrzlého moderátora nahradit, ačkoliv nejsem novinář. Souhlasil jsem a okamžitě mě poslali na základnu v Thule.

Zima mi nevadila. Neměl jsem nic ani proti kameře nebo předstírání, že jsem v Grónsku úplně sám. Mohla za to moje ješitnost, kterou můj bratr často popisoval jako zbytečně přehnanou, a přestože mě varoval před důsledky mých činů, účast na natáčení mi poželal. Případný boží hněv znamenal pro bratra hodně. Měl pocit, že mi všechno prochází až moc snadno.

Vystudoval jsem geografii a meteorologii a posledních patnáct let jsem pracoval v televizi jako moderátor počasí. Byla to nádherná práce. Počasí pro televizi předpovídal počítač, takže to z mé strany nevyžadovalo žádné větší vědomosti. Navíc málokdo počítal s tím, že se předpověď do puntíku vyplní. Na určitých místech zataženo s deštěm. Vítr převážně na severu, ale i na jihu. Vlastně jsme mohli tvrdit, co jsme chtěli. Dělali jsme

taky spoustu vedlejších pořadů. Počasí v průběhu staletí. Platily dávné předpovědi našich předků? Návštěva nejdeštivějšího místa v Dánsku. Stáli jsme třeba na molu a nechali se zkrápět vlnami, když se od Severního moře hnala bouřka. Byla to úžasná zábava. Předpovědi počasí dostávaly nekonečný prostor. Diváci si měli myslet, že Dánsko je zemí s dramatickým a děsivým klimatem. Kolik času jsme vyprávění o počasí věnovali, tolik ho pak lidi strávili debatami o něm. Naše televizní stanice vytvořila centrum počasí, jako kdybychom žili v zemi zmítané řáděním živlů.

Líbilo se mi to. Vydělával jsem dost slušné peníze za hodně jednoduchou práci. Bylo to daleko zábavnější než vypracovávat dlouhodobé prognózy v kanceláři Dánského meteorologického ústavu. Zapojil jsem se taky do klimatologických modelů a projektů o možném globálním oteplování. Když jsem dosáhl jistého postavení, média se mnou začala dělat rozhovory a televize si všimla, že mám nadání vystupovat na obrazovce. Pořád jsem dělal to, co jsem vystudoval a co mě bavilo. Jenom jsem už nesměl působit příliš vážně. Naše redakce měla takovou zásadu, že počasí nikdy není obyčejné nebo odhadnutelné. Vždycky musí být dramatické a překvapivé.

Ruku v ruce se slávou se mi dařilo dostávat do postele nádherné ženské. V časopisech o mně psali jako o playboyovi věštícím počasí. Jeden z nejvyhledávanějších dánských svobodných mládenců. Účastnil jsem se premiér a recepčí a snažil se, aby moje jméno nezmezilo z povědomí. Nechal jsem se fotit na své nové motorce, která mě brzo omrzela, a zase jsem ji prodal.

V novinových anketách jsem se vyjadřoval skoro ke všemu, pokud se nejednalo o politiku. Odpovídal jsem jen na nevinné otázky, jako kde bych chtěl strávit letní dovolenou, můj nejlepší vánoční dárek, jaká je nejdů-

ležitější ženská vlastnost nebo můj nejlepší trik na sbalení ženy. Dostal jsem se na obálku časopisu Euroman. Rád jsem se účastnil pořadů, kde jsem vařil s jinými slavnými nebo napůl slavnými celebritami. Nechal jsem televizi natáčet ve svém bytě, aby samozvaní experti na životní styl mohli hádat, že tam bydlím právě já. I moji zaměstnavatelé to zbožňovali. Popularita pro ně znamenala to samé jako svaté přijímání pro věřícího. Základem všeho byl počet diváků, který také odděloval vítěze od poražených.

Televize se skvěle hodila ke mně i mojí povaze. Stala se modlou moderní doby. Oprávněnost její existence se zakládala na povrchnosti. Šlo hlavně o zábavu. Aby se člověk vyhnul nástrahám a nebezpečí, hrál komedii, která měla do detailu připravenou choreografii. Moderátorům se dostávalo víc pozornosti než umělcům. Během voleb sehrávali větší roli a dostávali větší prostor než politici, kteří se starali o blaho země.

Celý dokument o Grónsku bude působit improvizovaně, dramaticky a napínavě. Jediný muž uprostřed rozlehlé přírody. Človíček v grónském nekonečnu. Muž se svými psy na výpravě za poznáním o špatném zacházení s matičkou Zemí, s níž on ovšem žije v plném souznění. Muž, který si díky svým vědomostem o počasí, schopnosti ovládat psy a zastřelit kořist poradí za každých okolností.

Všechno bylo připravené do nejmenších detailů. Ne týkalo se to jen grónských lovců, kteří se starali o střílení zvěře a lov ryb, ačkoliv kamera samozřejmě představovala, že to je moje práce. Všechno, od naplánování trasy, lovu, oblečení až po mé strniště, které Henriette každé ráno kontrolovala a upravovala, se podílelo na vytvoření dokonalé iluze. Vousy mi neslušely, takže dostaly zákaz růst. Vedl jsem takzvaně improvizované rozhovory s pravými a přirozenými Gróňany. Tvrdili

jsem, že jsem je potkal úplně náhodou na cestě s mým velkým psím spřežením. Měli vyjádřit svoje znepokojení a zlost nad tím, že jejich způsob života je ohrožený lidskou chamtivostí.

Nedovolili jsme jim ukázat jejich moderní sněžné skútry a satelitní vybavení, ale na druhou stranu ani Stine nezašla tak daleko, aby je nechala lovit harpunou. Nejvíc jí záleželo na tom, že byli původními obyvateli a že je jako domorodce znepokojuje globální oteplování, kvůli kterému roztává grónský pevninský ledovec a obrovské ledové kry se rozpadají. Nevnímala všechny moderní vymoženosti, které na Grónsko měly ve skutečnosti nemalý vliv. Slovem, které si hodně oblíbila, byla původnost.

Když mi Stine volala, vysvětlovala, že Gróňané nemají vyslovit kritiku vývoje civilizace přímo, ale měla by být implicitně obsažená ve všech našich setkáních a rozhovorech. Hlavní postavou jsem byl sice já, ale rozhodovala Stine. V hotelové posteli v Ilullisatu, než se vytratila zpět do svého pokoje, abychom se elegantně probudili každý zvlášť, mi řekla, že jsem po všech stránkách splnil její očekávání. Ten dokument ze mě udělá hvězdu. Na obrazovce jsem vypadal skvěle a působil přesvědčivě. Měl jsem požehnání od bohů.

Na svou samolibost jsem tehdy nebyl nijak pyšný, ale slíbil jsem si brát v životě všechno, co přijde, rozumně a bez zbytečných příkras. Dneska jsem už možná někde jinde, ale svoji minulost si stejně nesu s sebou. Je to součást genů, které máme s mým dvojčetem stejně. Napůl ruské a napůl dánské.

Byl jsem starší bratr, který se měl postarat o toho mladšího. Narodil jsem se bez problémů, zatímco on ležel ve špatné poloze a musel bojovat, aby se dostal na svět. Byl jsem tmavý a on světlý, ale přesto si ve své mysli nesl temnotu on. Neustále se snažil odhalit smysl

nesmyslného života tady na zemi. Ustavičně hledal svého Boha, protože stále pochyboval o tom Bohu, jehož učení nám matka už od raného dětství vštěpovala a který měl být stvořitelem vesmíru. O Pánu Bohu matka vždycky vedla sáhodlouhé hovory.

Já se o Boha nestaral. Jeho existence mi nic neříkala. Tím jsem se trochu podobal otcí. Matčíným a Gabrielovým velkým zármutkem bylo, že jsem opustil víru a že otec se k ní nikdy nepřiklonil. Nechtěli mě vyslechnout a neustále mi připomínali můj krásný dětský hlásek v kostele vonícím kadidlem a svatostí.

Toho dubnového dne jsem si ale v ostrém grónském světle na nic z toho ani nevzpomněl, protože jsem věděl, že mám podepsanou smlouvu a právě dokončuju další povedenou scénu z našeho natáčení.

„To bylo fakt skvělý, Adame,“ Stine svým vysokým hlasem skoro až křičela. Měla na sobě stejné tulení oblečení, které ale nedokázalo skrýt její hezké tělo. Už jsem se těšil, až budeme zpátky v Arctiku a já ji zase vysvěču.

„Působilo to fakt úplně přirozeně. Bude z toho úžasný film. Jsi pořád lepší a lepší. Bylo to dobrý, Nikolaji?“

„Jo, dobrý,“ řekl kameraman a sklonil kameru.

Oklepal se, jako by měl zimou ztuhlé svaly. „Ale měli bychom se už vrátit. Nebylo by špatný spát zase jednou v posteli.“

„Jo. Už nám toho moc nechybí,“ prohlásila Stine a hledala v náprsní kapse tuleního kabátu cigaretu.

„Vlastně už máme všechno. Teda ze zimního natáčení,“ opravil se Nikolaj a přešlapoval v tuleních kožených botách. Z nás Dánů měl největší potíže s chladem a spaním ve stanu. Grónští lovci se každý večer postarali o všechny práce okolo tábora a sami pak spali na saních pod jakýmsi plachtami místo stanu. Byli to otužilí lidé.

Můj malý moderní stan do divočiny stál dál od ostatních, abychom zachovali iluzi, že jsem v ledové krajině

sám. Součástí konceptu byl každovečerní výstřel z pušky, kterým jsem symbolicky zakončoval den. Pohyb v terénu se ukázal být daleko komplikovanější, než se ze začátku zdálo, protože jsme museli neustále dávat pozor, aby na panenském sněhu nebyly jiné stopy než psí a moje. Natáčeli mě, jak krmím psy, které jsem na noc přivazoval na řetěz, nebo jak si připravuju jídlo na vařiči a soukám se do spacáku poté, co jsem změřil teplotu a sílu větru a zapsal si hodnoty do notesu. Stine mi později napíše řeč, kterou pak namluvím v Kodani ve studiu.

Že jím sušené tulení maso, jsem jen předstíral. Všichni společně jsme večeřeli úžasná jídla ve velkém vyhrátem stanu. Vezli jsme si s sebou generátor, abychom mohli nabíjet baterie do kamery, ale když jsme rozbili tábor, využívali jsme proud i na spoustu jiných věcí. Měli jsme s sebou grónsko-dánského kuchaře, který nám servíroval jen to nejvybranější jídlo, které připravoval ze sobů, pižmoňů a různých ryb s bramborem a jinou dovezenou zeleninou. Zapíjeli jsme ho celkem snesitelným krabicovým vínem. Nové zásoby nám dovezli před několika dny na skútrech. Byli jsme asi den jízdy psím spřežením od Ilullisatu, který jsem postupně začal nazývat městem v zálivu Isfjord.

Stine a Nikolaj už spolu pracovali předtím. Dělalí pro stejnou produkční společnost, která vyráběla pořady pro moji televizi. Kdybych to měl říct ohleduplně, nepůsobili jako nejlepší přátelé, ale měli k sobě profesionálně chladný vztah.

Nikolaj uměl skvěle zachytit zvláštní grónské světlo a dokázal mě nastavit do správných pozic. Působil dojmem trochu nabručeného čtyřicátníka, ale byl asi ještě o trochu starší. To já jsem měl tenhle dokument prodat a tím mu zajistit výplatu, a tak dělal, co bylo v jeho silách. Pracoval na volné noze. Takových lidí je v dneš-

ních médiích docela dost. Šetří se tím peníze a člověk se jich může jednoduše zbavit.

„Však už se taky vracíme do Ilullisatu,“ přikyvovala Stine. „Ještě ale natočíme něco za jízdy, a potřebovala bych pár záběrů Adama zblízka, který pak budu moct vložit, kam chci. A taky chci ještě nějaký záběry s puškou. Musíme využít dobrý počasí. Ale jinak máš pravdu, že už nám toho moc nechybí. Vyrazíme teď k pobřeží a uvidíme, jestli se nám podaří dojet do hotelu zítra večer, vyhovuje?“

„Jo,“ odfrkl Nikolaj a podíval se na modré nebe. Naučili jsme se, že počasí je nepředvídatelným faktorem a že se velice rychle může změnit v prudkou vichřici. Zažili jsme už dvě menší sněhové bouře, kdy jsme nadělali fantastické záběry. Ale jen do chvíle, než jsme se museli schovat ve stanech, které nám postavili Gróňané, a počkat, až se vánice přezene. Když jsme vylezli ven, leželi psi pod sněhem. Utvořil nad nimi pěkné kopečky. Nikolaj rychle zareagoval a natáčel mě, jak procházím kolem psů a budím je, mluvím na ně a pochvaluji si jemný čerstvý sníh. Stine měla za to, že to jsou skvělé záběry.

Nikolaj byl z pobytu v Grónsku rozhodně nejotravnější. Nebyl úplně ve formě a všiml jsem si, že ho ta cesta hodně vzala. Na útrapy a strádání byl už moc starý. Vytáhnul krabičku cigaret a nabídnul z ní Gróňanům, kteří nesli tašky. Gróňané se drželi hodně pohromadě. Byli to příjemní lidé, ale moc toho nenamluvili. A když už, tak natolik příšernou dánštinou, až mě to překvapilo. Grónsko sice je součástí Dánska, ale evidentně ne zas tak moc. Mají tu dánské peníze a dánské cedule, ale jinak je to cizina. Jak říkali, dole v Dánsku to vypadá úplně jinak.

Od pomocných saní na nás zamávali a zvedli satelitní telefon. Když pochopili, že natáčení skončilo a že

nemůžou pokazit obraz, vydali se k nám. Spolupráce už teď probíhala takřka beze slov. Čekali na úpatí sva-hu a psi od dalších čtyř saní odpočívali ve sněhu.

„Jdeme dolů a dáme si dřív oběd,“ řekla Stine. Šli jsme vedle sebe. Sníh byl tvrdý a čerstvý. Poul, jeden z Gróňanů, se postaral o moje saně a dovezl je k ostat-ním spřežením. Za námi šel Nikolaj s kamerou zavěše-nou na ruce.

„Bude to pěkný, Adame,“ řekla Stine. „Jsem fakt moc ráda, že hlavní postavu hraješ právě ty.“

„To já taky. Z mnoha důvodů.“ Usmál jsem se na ni a měl chuť ji poplácat po zadku, ale nechtěla, abych pro-jevoval svoji náklonnost veřejně. Oba jsme věděli, že ta-hle aféra skončí ve chvíli, kdy na letišti v Kastrupu dosed-neme na zem. Sice to neřekla, ale viselo to ve vzduchu.

„No,“ odpověděla. „Zrovna tohle nemyslím.“

„Těším se do hotelu Arctic.“

„Nech toho.“

„Ty se snad netěšíš?“

„Uvidíme,“ řekla a podívala se na mě s lehkým úsmě-vem.

Grónský lovec Jonathan mi podal satelitní telefon, což byla naše tísňová linka. Byl to silný muž s pěkným obličejem. Jeho matka byla dcera lovce z Ilulissatu a otec jemu neznámý dánský dělník. Vzhledem ke spíše zdrženlivému chování nevypadal na to, že mu patří loď na lov garnátů. V zimě lovil pod ledem platýse. Finanč-ně to vlastně ani nepotřeboval, ale protože miloval přírodu a samotu v divočině, vyrážel jednou za čas na několik dní se psy a s dlouhou rybářskou šnůrou s háč-ky na návnadu. Věřil, že s jeho generací tento styl ži-vota vymře. Účastnil se také závodů s psím spřežením v Grónsku i Kanadě. Vedl naši expedici a naučil mě o přírodě vše potřebné, aby to v televizi působilo při-rozeně. Měl jsem ho skutečně rád a často jsme si spolu

povídali. Ze všech grónských lovců byla jeho dánština nejlepší, a to nám pomohlo. Někdy mi připadal jako grónské vydání posledního Mohykána, hrdiny knihy, kterou jsem v dětství zbožňoval.

Teď se na mě díval se soucitným výrazem.

Vzal jsem mu telefon z ruky a uslyšel šumění tisíců kilometrů, které mě spojovaly skrz vesmírný satelit s bytem v Roskilde, kde se nacházela moje matka. Volala ona. Jako obvykle šla rovnou k věci, ale věděl jsem, že je rozčilená a vyvedená z míry, protože na mě mluvila rusky: „Adame. Už není mezi námi. Bůh si vzal Gabriela k sobě.“

Spojení bylo výborné. Bylo jasně slyšet, jak se usedavě rozplakala. Až když jsem si všiml, jak se na mě ostatní dívají, uvědomil jsem si, že taky neslyšně brečím, a cítil, jak se mi slzy na tvářích mění v led.

2

Malé letiště v Ilullisatu na několik dní uzavřela prudká sněhová bouře. Měli jsme štěstí, že jsme si pospíšili a dorazili zpátky pozdě večer, jen několik hodin předtím, než nás bouře zasáhla plnou silou. Ke konci byli psi úplně vyřízení. Běželi jako o závod, možná proto, že tušili, že jsme na cestě k domovu, nebo vycítili změnu počasí. Jonathan nás s ostatními lovci požádal, abychom zrychlili. Jen tak něco je nerozhodilo, ale když si všimli, jak se zlověstně proměňuje počasí a jak se za obzorem vynořují těžké temné mraky, navrhli, že buď vyrazíme k Ilullisatu tak rychle, jak to řemeny a oblečení vydrží, nebo můžeme do nedaleké záložní chaty. Věřili ve vzduchu a tiše mezi sebou mluvili svojí nesrozumitelnou grónskou řečí.

Ve večerních hodinách jsme zahlédli světla z městských domů, právě když začínalo hustě sněžit a vítr

sílil s každou minutou. Seděl jsem na saních a nechal Jonathana, aby posledních pár kilometrů řídil on. Psi táhli ze všech sil a těžce oddechovali. Už dávno neměli zdvižené ocasy. Vystřídal jsem ho vzadu na saních, a když jsme pak jeli opět po rovině, přelezl jsem po boční straně a usadil se s bičem vepředu. Jonathan se vzadu opíral o zavazadla. Po mnohahodinové jízdě jsme dorazili na místo, celí rozbolavělí.

Zatímco našich pět spřežení ujíždělo tryskem k Ilullisatu, měl jsem dost času na přemýšlení o Gabrielově smrti. Když jsme zastavili na krátký odpočinek, všiml jsem si, že Nikolaj strádá. Bylo na něm vidět, jak špatně se smiřuje s tím, že Poul musel zastřelit jednoho ze psů, na kterém bylo zřetelně poznat, že je nemocný a nemůže táhnout.

Ostatní dánští členové týmu se o mě starali, jako bych byl z křehkého porcelánu. Stine mě objala. To samé udělala i Henriette a tvářila se přitom nešťastně a lítostivě, jako kdyby zemřel člen její vlastní rodiny. Šest Gróňanů mi na konci cesty podalo ruku a řekli něco utěšujících v grónštině.

Celá scéna musela v nekonečné grónské krajině působit jako zvláštní výjev. Pět saní, čtyři Dánové, šest Gróňanů a devětašedesát psů, všechno ztuhlé jako na plátně od nějakého naturalistického malíře. Jeden Dán se satelitním telefonem v ruce poslouchá a ostatní obličejem natočené k němu ho mlčenlivě sledují; možná že se tomu malíři podařilo zachytit i slzy zmrzlé na led.

Obraz samozřejmě hned popraskal. Mluvil jsem tak dlouho na matku, směsicí ruštiny a dánštiny, až konečně přešla do dánštiny, kterou mluvila plynule, ačkoliv se jí nikdy nepodařilo zbavit lehkého ruského akcentu. Byla hudebně nadaná, a když se otci podařilo dostat ji do Dánska, rychle se řeč naučila.

„*Mama*, uklidni se,“ řekl jsem třesoucím se hlasem, protože jsem neměl důvod k pochybnostem. Gabriel je mrtvý. „Mluv na mě dánsky. Co se stalo?“

Matčino sebeovládání bývalo vždy obdivuhodné. Slyšel jsem, jak popotahuje a nenápadně posmrkává. Viděl jsem ji před sebou v pěkně uspořádaném, přeplněném bytě s těžkými červenými závěsy, bílými vzorovanými ubrusy na stolech, trochu mohutným tmavým nábytkem, knihami a porcelánem za sklem, s Gabriellovými a mými fotkami z různých let a ikonou pod křížem v rohu pokoje. Jako kdyby se byt ruského intelektuála sedmdesátých let přesunul z Moskvy do Dánska.

„Moc toho nevím, Adame. Volala nějaká příjemná paní z ministerstva zahraničí. Říkala, že jí to je moc líto, ale že volá proto, aby mi sdělila, že bylo v Moskvě nalezeno tělo Gabriela Davida Lassena, a jestli se skutečně jedná o mého syna.“

Znovu se rozplakala, skoro neslyšně, ale poznal jsem, že se ze všech sil snaží vzchopit. Bylo zvláštní, jak jí tuhle zprávu sdělili. Neměli spíš někoho poslat, než jen zavolat?

„No tak, *mama*. Uklidni se. Říkali ještě něco?“

„Řekla jsem jim: Gabriel je můj mladší syn. Měl by teď být v Moskvě. Co by se mu ale mohlo stát? Ta milá paní odpověděla, že ještě nemá všechny informace. Gabriela našli mrtvého na ulici a převezli do nemocnice. Moc toho nevěděla. Oznámili to prý z úřadu patriarchy.“

Následovala další dlouhá pauza ve spojení mezi kontinenty. Řekl jsem, že se vrátím domů hned, jak to bude možné.

„To by bylo moc dobře, Adame, protože vůbec nevím, co mám dělat. Ta paní z ministerstva zahraničí se mě ptala, co bych si přála, aby zařídili. Jak to mám vědět?“

„Říkala, jak se jmenuje?“

„Ano. Napsala jsem si to. Mám to tady. Margrethe Laursenová. Ale co mám dělat?“

„Přijedu, jak nejdřív to bude možný. Máš na tu Laur-senovou z ministerstva číslo?“

„Ne. Je to důležité?“

„Ne, to nevádí. Nezapývej se tím. Najdu ho, až se dostanu do hotelu.“

„A kde teď jsi, Adame?“

„Na nějaký hoře nebo ledovci. Přece víš, že natáčíme v Grónsku.“

„Ovšem,“ špitla jen. Technickým věcem moc nerozuměla, ale spoléhala na to, že mobilní telefony dosáhnou po celé zeměkouli. Sama jeden taky měla, protože jsem na tom trval.

„Přijedu, jak nejrychleji to půjde, ale několik dní to ještě může trvat.“

„Hlavně když přijedeš, Adame.“

„Určitě přijedu a zavolám na to ministerstvo.“

„Bůh tě opatruj, Adame. S otcem jsme se vždycky báli hlavně o tebe. Ty jsi byl ten bouřlivější, ale přesto křehčí. Ty jsi měl potíže najít si vlastní cestu, zatímco Gabriel vždycky věděl, co chce. Myslela jsem, že Gabriel je z vás dvou ten silnější.“

„To taky byl,“ přitakal jsem, ačkoliv jsem s ní ve skutečnosti nesouhlasil, a cítil jsem, jak se mi opět hrou do očí slzy.

„Nechala jsem ho pokřtít Gabriel, protože jsem věděla, že bude silný.“ Dál pokračovala rusky a nedokázal jsem přesně zachytit, co říkala.

„Co, *mama*? Mluv dánsky.“

„Bůh je silný. Rusky Gabriel znamená, že Bůh je silný.“

„Přijedu hned, jak to bude možné.“

„Takhle jsem to řekla té paní z dánského ministerstva zahraničí. Ještě prý zavolá. Povím jí, že můj starší syn to vyřídí za mě.“

„Samozřejmě že se o to postarám,“ slíbil jsem.

Navrhl jsem, že pojedou zpátky jen s Jonathanem, ale o tom ostatní nechtěli ani slyšet. Stejně dobře můžou odjet i všichni ostatní. Chtěl jsem do Dánska a pak dál do Moskvy. Všichni to chápali. Už jsme stejně měli skoro všechno natočené. Stine tvrdila, že máme vše, co by se dalo použít, i když se nezdálo, že by to myslela vážně. Samozřejmě taky nebyl žádný důvod, aby ostatní zůstávali v téhle pustině, když bude hlavní postava pryč.

Lovci zastavili saně na okraji města, kde nás uvítal štěkot stovek psů uvázaných u úpatí hory. Stála tam dvě auta z hotelu Arctic, která přes satelitní telefon objedнала Stine. Prudce fičelo a sníh se nám lepil na tváře.

„Vybalte až zítra,“ podala Stine Jonathanovi ruku. Všichni jsme si podali ruce s grónskými lovci, kteří už odvažovali psy a poutali je k pevným řetězům. Psi štěkot okolo nás utíchal. Psi se k sobě schoulili s čumáky schovanými pod ocasy a pomalu se na ně snašel sníh.

„Domluvíme se zítra,“ volala Stine proti silnému větru. „Přijďte do hotelu. Vyrovnáme se a tak vůbec.“

„Pozítří,“ řekl Jonathan. „Tohle zuří dva dny. Lepší to bude až pozítří.“

„Dobře,“ souhlasila Stine a zamířila k autu z Arcticu. Nikolaj si sundal kameru a sedl si k Henriettě a kuchaři Gertovi, který jinak pracoval v hotelu Hans Egede v Nuuku. Druhé auto s věcmi už odjelo, když řidič pochopil, že dnes vybalovat nechceme. Šlo o to dostat se do hotelu co nejdřív, než cesta úplně zmizí. Vsoukal jsem se dovnitř za Stine a vyrazili jsme k hotelu, který ležel na výběžku s výhledem na Isfjord, ale teď byl schovaný pod navátým sněhem. Po cestě musel řidič využít pohon na všechny čtyři kola, aby nás rychle dostal přes rostoucí závěje. Za normálních okolností odtud bylo vidět na město. Teď ale skoro celé zmizelo pod

vířícím sněhem. Rozeznávali jsme jen jednotlivá světla, která zářila jako malé drahokamy.

Shodil jsem ze sebe sněhem promočené oblečení na zem, nalil si whisky z minibaru a kopnul ji do sebe. Ještě pořád jsem mrznul. Dostal jsem stejný pokoj. Obvykle jsem viděl na plovoucí kry v neustále se měnícím fjordu a na uvázané psy, kteří postávali pod oknem. Teď ale byla venku jen bílá tma. V prostorném a vzdušném pokoji bylo příjemné teplo. Stine jsem jen pokývnul. Ani jeden z nás neměl náladu na společnost. Nikolaj šel taky rovnou do svého pokoje. Gert a Henrietta to nejprve rovněž zamýšleli, ale dali přednost večeři. Měl bych mít hlad, ale vůbec jsem ho nepocítoval. Na stole stála mísa s ovocem. Vzal jsem si jablko, lehl si na postel a snědl ho. Hlavu jsem měl úplně prázdnou. Obsluha hotelu mi postavila na podlahu věci a počítač, které nám uschovali po dobu, co jsme byli v horách a na ledovci. Neměl jsem ale náladu počítač zapínat ani si vybalit. Pořád jsem byl promrzlý, a tak jsem si dal dlouhou, teplou sprchu. Pomohlo to, ačkoliv mi hlavou stále vířily myšlenky na Gabriela a na to, co se mu stalo. Dal jsem si ještě jednu whisky a vlezl pod deku. Usínal jsem dlouho a zdálo se mi o našem dětství s Gabrielem. Sny se ale odehrávaly v nějakém podivném surrealistickém prostředí, které s Dánskem nemělo nic společného.

Po neklidné noci jsem vstal v sedm ráno a měl jsem hrozný hlad. Když jsme dorazili do hotelu, neměl jsem odvalu zavolat matce, a stejné to bylo i teď. Měl jsem z toho špatné svědomí. Nikdy jsem nebyl příliš dobrý syn.

Dal jsem si sprchu a našel v kufru nějaké čisté oblečení. Prošel jsem vstupní halou a zamířil nahoru do restaurace, kde seděla Stine u šálku kávy a sklenice džusu. Vypadala, jako kdyby se potřebovala vzchopit, aby si došla k velkému snídaňovému bufetu pro

něco k jídlu. Za okny stále zuřila sněhová bouře. Na obrazovkách ve vstupní hale jsem si všimnul, že zrušili všechny dnešní lety.

Kývl jsem jí na pozdrav a navrhl si na talířek slaninu, míchaná vejčička, párky, pečivo a sýr. Postavil jsem ho na stůl naproti ní a došel si ještě pro kávu a džus. Jednu sklenici jsem vzal i pro ni.

„Díky,“ řekla. „Vyspal ses dobře?“

„Nijak zvlášť.“

„Já taky ne. Připadala jsem si jak Tom Hanks ve filmu Trosečník. Znáš to, jak ztroskotá na opuštěném ostrově. Když se odtamtud dostane a bydlí v hotelu, musí spát na podlaze, protože mu postel připadá úplně divná a hrozně měkká. Na ledovci to bylo fajn. Ty máš docela hlad, co?“

„Jo,“ odvětil jsem a házel do sebe jídlo. Měl jsem hlad jako vlk, ale jídlo ho zahnat nedokázalo. Káva chutnala dobře, ačkoliv bych ji klidně uvítal daleko silnější.

„Nejvíc kafe na světě vypijou Gróňani,“ prohodil jsem jen tak.

„Nepovídej,“ řekla Stine a odešla. Vrátila se s miskou jogurtu a několika kousky ovoce. Vzala si jedno sousto, odložila lžici a napila se kávy.

„U snídaně mi ke kafi chybí cigareta. V takovejch chvílích to je příjemný. Komu se chce ven do sněhový bouře?“

„To nedokážu posoudit, nikdy jsem nekouřil. Jaký chvíle?“ zeptal jsem se a ukousnul kus bulky se sýrem. Nic jiného už na talířku nezbylo. Ještě pořád jsem měl hlad.

„Tohle celý. My dva. Tvůj bratr. Můžu se zeptat, co se stalo?“

„Jasně že můžeš. Nevím víc, než že v Moskvě našli Gabriela zavražděného. Za chvíli budu volat na ministerstvo zahraničí.“

„Zavražděného? Včera jsi říkal, že mrtvého?“

„Vážně? V každém případě je mrtvý. To říkala matka.“

„Rusky?“

„Rusky i dánsky. Rusky se smrt řekne *směť* a vražda *ubijstvo*. Proč tě to zajímá? Použila obě slova.“

„Umíš ten jazyk plynule?“

„Umím ho dobře. Jen ho tolik nepoužívám. Jsem Dán a s Ruskem nemám moc společného. To je spíš matčina a Gabrielova záležitost. Byla to Gabrielova záležitost. Dám si ještě něco k jídlu.“

Donesl jsem si ještě pečivo a trochu kávy, ale když jsem si sednul, najednou byla chuť ta tam. Chtělo se mi spíš zvracet. Stine se naklonila přes stůl a položila svoji ruku na mou.

„Byli jste si s bratrem blízcí? Nebo mám radši mlčet?“

„Ne. To je dobrý.“

Podíval jsem se na ni. Vypadala dobře. Měla umyté vlasy a nalíčila si oči. Už od první chvíle, kdy jsem ji uviděl, jsem si myslel, že má krásný úsměv, který se odrážel i v jejích očích. Určitě si taky vybalila kufr, protože na sobě měla novou košili trochu poodkrývající horní část prsou a dobře padnoucí džíny, kterých jsem si všimnul, když si šla pro jogurt. Po mnoha dnech ve výbavě do divočiny si na sebe vzala elegantní oblečení.

„Takhle se na mě nedívej,“ řekla potichu.

„Nechceš dolů do pokoje?“

„Proboha, Adame.“

„Chceš?“

Výraz v jejích očích se změnil a uhnula pohledem. Chvilke pominula. Objevil se Nikolaj. Zamával na nás a šel si k bufetu pro snídani. Oholil se, vzal si čisté oblečení a vypadal nadmíru spokojeně – jak sám se sebou, tak se životem.

Odtáhla ruku.

„Uvidíme se večer,“ odpověděla.

„Jo, to jsme si byli,“ řekl jsem. „Blízcí. Jak jen dvojčata můžou být. Byly dlouhý období, kdy jsme se neviděli, ale to nevadilo. Když jsme se zase setkali, jako kdybychom pokračovali v hovoru z dětských let.“

„To je pěkný.“

„Jo.“

„Nevěděla jsem, že jsi z dvojčat.“

„Je toho hodně, co o mně nevíš.“

„Ale jinak jsi toho o sobě v časopisech navyprávěl dost.“

„To je jen role. Tohle přece ty musíš vědět ze všech nejlip. Se skutečností to nemá nic společného.“

„Jasně, máš pravdu. Když o tom teď přemýšlím, namluvíš toho hodně, ale skoro nikdy nic o osobních věcech.“

„Tak vidíš.“

„Promiň, že s tím pořád otravuju. Tvůj táta byl taky Rus? Už nežije, že? Někde jsem o tom četla.“

„To je v pohodě. Už to bude deset let. A ne, byl to čistej Dán.“

Zvedla oči a změnila tón: „Nemám náladu bavit se s Nikolajem. Vypadá až moc spokojeně kvůli tomu, že se vracíme do civilizace. Mně se v přírodě dost líbilo. Jdu si pro něco na sebe a zapálím si na verandě. Nechceš mi dělat společnost, i když nekouříš?“

„Ne díky. Musím si jít nahoru zavolat.“

Nikolaj se posadil k jídlu. Vypadal hodně spokojeně a pochvaloval si hotel. Povídali jsme si chvíli o počasí. Když se Stine vrátila, byl z ní slabě cítit kouř. Nejdřív se na mě beze slova podívala. Napila se trochu kávy a řekla, že volala na letiště. Počítali s tím, že se bouře během dne utiší a přes noc uklidí ranvej. Takže je velice pravděpodobné, že od zítřejšího časného rána se bude moct zase létat. Dole v Søndre Størmu nemají žádné problémy. Sněhová bouře zuří v pásu od Ilulissatu

směrem na sever. Stine mi ve víře, že místní letadla z Ilulissatu už zítra poletí, zarezervovala na odpoledne letenku do Dánska.

Spolu s Nikolajem ještě chtěla vyplatit Jonathana a ostatní lovce a kuchaře, a jestli to půjde, odletí do Dánska za několik dní. Záleží na tom, kolik času budou lovci potřebovat na vykopání saní s naším vybavením. Až si pak udělám čas, sejdem se prý v Dánsku. Do té doby se mám zařídit podle svých potřeb. Poděkoval jsem jí za pochopení.

„Bude to skvělej film,“ pokračovala. „Letní natáčení uděláme v červnu, aby to bylo v listopadu hotový do Sundance na festival dokumentárních filmů. V Dánsku to poběží v televizi někdy kolem Vánoc. Přesvědčí to lidi o tom, že klimatické změny jsou vážný téma, kterým by se měli zabývat. Jen ty a tvůj hlas na Nikolajových fantastických záběrech.“

„A tvoje slova,“ řekl jsem s úsměvem.

Taky se mile usmála: „A moje slova a střih.“

Když přišla Henrietta a zeptala se svým hlučným hlasem, jak mi je, zvedl jsem se a šel k sobě do pokoje. Zapnul jsem počítač, ale netroufal jsem si podívat se na e-maily. Místo toho jsem šel na web Dánského meteorologického ústavu a pokusil se prozkoumat sněhovou bouři. Zdálo se, že letištní meteorologové měli pravdu v tom, že se bouře pohybuje na severovýchod. Za oknem nic nepoukazovalo na to, že by se měla utišit. Sníh se valil přes plovoucí ledovce, které byly skoro celé schované v husté mlze. Psi spali zasypaní pod sněhem a nic z toho nevnímali. Podíval jsem se na Moskvu. Byla tam zima a mráz se sněhovými přeháňkami. Gabriel usnul věčným zimním spánkem.

Zavolał jsem na Ministerstvo zahraničí v Kodani a požádal o vedoucí kanceláře Margrethu Laursenovou. V Dánsku tou dobou bylo chvíli po jedné odpoled-

ne. Řekl jsem, kdo jsem a o co se jedná. Okamžitě mě přepojili a na druhém konci zazněl příjemný hlas.

Zopakoval jsem, kdo jsem, a řekl, že volám z Grónska.

„Moc mě to mrzí, pane Lassene,“ řekla Margrethe Laursenová.

„Můžete mi říkat Adame.“

„Dobře. Děkuji. Samozřejmě vím, kdo jste.“

„To je v pohodě, Margrethe,“ odpověděl jsem. „Víte, co se stalo mému bratrovi?“

„Moc toho není, ale naštěstí už toho vím trochu víc, než když jsem mluvila včera s vaší matkou. Právě jsem volala na ambasádu, která je v kontaktu s policií i s úřadem patriarchy. Jestli tomu dobře rozumím, váš bratr tam pracoval.“

„Přesně tak. A co říkali?“

„Prý to vypadá, že vašeho bratra asi přepadli a okradli.“

„Asi? Byla to vražda nebo...?“

„Nic bližšího vám teď říct nemůžu. Opakuji jen to, co mi sdělili oni.“

„Ovšem. Promiňte.“

„Nic se nestalo. Podle ambasády našli vašeho bratra kolem půlnoci v jedné menší uličce v Moskvě. Zbili ho tam. Našel ho nějaký mladý pár. Zavolali záchranku, která vašeho bratra dopravila do nemocnice. Zemřel při převozu. Znovu opakuji, že mě to velice mrzí.“

„Díky. Policie něco zjistila?“

„Podle mě ne. Ambasáda by ráda věděla, jak se má postarat o zesnulého.“

„Jak to myslíte?“

„Když byl váš bratr natolik spojený s Ruskem, nevíte, jestli si nepřál být tam pohřbený? Nebo se mám postarat, aby se jeho tělo přepravilo do Dánska?“

„Proč by měl být pohřbený v Rusku?“

„Z ambasády naznačovali, že se patriarcha vyjádřil, že by si to přál.“

Zhluboka jsem se nadechl a řekl: „Podívejte se, Margrethe, nikdo zatím nebude nic dělat. Pravděpodobně se odsud zítra dostanu a za dva dny poletím do Moskvy, jestli nám dokážete sehnat vízum. Moje matka bude určitě chtít letět se mnou. Vyřešíme to odtamtud.“

„To zní rozumně. Mám zavolat na ruskou ambasádu?“

„Kvůli čemu?“ vyhrkl jsem zbytečně tvrdě, ale odjakživa jsem jen těžce skrýval svou hluboce zakořeněnou nedůvěru k minulým, současným i budoucím ruským úřadům. Myslel jsem, že nejlepší bude se tam prostě objevit a požádat o vízum. S mým by neměl být problém, ale nevěděl jsem, jak s matčiným.

„S vízem vám můžu pomoci, takže se o to ani vy, ani vaše matka nemusíte starat.“

„No tak to se na konzulátu muselo něco změnit.“

„Po úspěšné návštěvě dánské královny s chotěm panují mezi Ruskem a Dánskem velice vřelé vztahy.“

„V tom případě je to skvělé a moc vám děkuju.“

Dal jsem jí svůj e-mail a číslo na mobil. Vybalil jsem počítač, objednal pro sebe a matku u SAS letenky do Moskvy a doufal, že se počasí umoudří. Zkontroloval jsem e-mail a našel určitou útěchu v odpovídání na každodenní drobnosti z osobního i pracovního života. Vítr za oknem slábnul a první černí ptáci a velcí rackové opět klouzali vzduchem. Ledovce pomalu a neznatelně odplouvaly a psi se vynořili zpod sněhové pokrývky a začali výt, aby dostali něco k jídlu.

Večeřeli jsme v restauraci všichni společně a mluvili o tom, jak dobře jsme to zvládli a jak to celé bylo příjemné. Vypili jsme u toho spoustu drahého červeného vína, které platila produkční společnost. Pak jsem se vydal k sobě nahoru a čekal na Stine, která za chvíli

přišla. Červené víno a sex je vynikající cesta, jak vytěsnit skutečnost a neodbytné myšlenky.

Když jsem druhý den ráno sám snídal, neměl jsem kocovinu ani jednoho druhu. Pak mě ještě se čtyřmi dánskými obchodníky odvezl hotelový vůz ten krátký kousek na letiště. Slunce svítilo a voda v Isfjordu se podobala velkému zelenému smaragdu. Bylo vidět daleko za záliv Disko a vzduch byl tak jasný, že se dalo dohlédnout přes celý ostrov až do stokilometrové vzdálenosti.

Stine se ráno vytratila a ostatní očividně pili dál na baru. V každém případě se nikdo z nich u snídaně neobjevil, takže se mi podařilo uniknout plačtivému loučení. Stine se mi hodně líbila, ale nebyl jsem ten druh člověka, který by se k někomu dokázal těsněji připoutat. Ani k ženám. Měl jsem jednu blízkou kamarádku, ale po dvou letech se to během pár měsíců rozpadlo. Se Stine jsem se potkal až v Grónsku. Moc jsem toho o ní nevěděl. Já se neptal a ona sama od sebe nic nevyprávěla. Vdala se za filmového režiséra, který byl o deset let starší a dosud natočil jen několik menších reklam. Spíš si ale vzala svou práci. Na volné noze to ani jinak není možné. Když jde o nějakou zakázku, slovo jako solidarita v tomhle prohnilem odvětví neexistuje. O svém synovi moc nemluvila. Měla trpělivého muže.

Malé červené letadlo společnosti Dash odlétalo podle plánu. Všechna sedadla byla obsazená. Seděl jsem u okna a jen s obtížemi jsem se sem se svým velkým tělem nacpal. Myslel jsem na to, jak je dobře, že nemám žádné děti.

Vrtule se roztočily a dole pod námi jsem viděl bílou grónskou pustinu. Myslel jsem na Gabriela a náš společný život, ale otevřít své nitro jsem připravený nebyl. Přemýšlel jsem o tom, co říkal Jonathan o grónských mužích, kteří odcházeli zemřít do hor, když cítili, že už

dál nemá cenu žít, nebo když se už sami nedokázali postarat o své nejbližší. Když jsem se teď díval na krajinu pod sebou, rozuměl jsem jim. Člověk je stále nepatrnější, až zmizí docela. Snažil jsem se v letadle takovým destruktivním myšlenkám nepoddávat.

Musel jsem být silný kvůli matce. Nejenže ztratila svého syna, ale měla se vrátit do Ruska, které opustila v roce 1975. Přisahala, že dokud bude živa, už nikdy v životě nevstoupí na ruskou půdu. Svému slibu dostala, i když se tam Gabriel přestěhoval. Byl jsem ale přesvědčený, že jeho smrt ji donutí slib porušit a vrátit se do města, které jí i její rodině v době, když se země ještě nazývala Sovětským svazem, způsobilo spoustu zla.

Přistáli jsme v Kangerlussuaqu, jak toto místo nazýval náš grónský kapitán, ale já mu ze starého zvyku říkal Søndre Størm. Viděl jsem, že velký červenobílý Airbus společnosti Air Greenland je už připravený. Z Dánska našťástí přiletěl podle letového plánu. Sešel jsem po schůdkách a vydal se přes ranvej k letištním budovám. Svítalo slunce a bylo na nule. Vyšel jsem za ostatními cestujícími po schodech nahoru do jedné z budov, kde se nacházela menší čekárna a bufet. Věděl jsem, že tu je taky hotel. Dánský a grónský letištní personál už byl nachystaný u bezpečnostních kontrol, kterými jsme za chvíli měli procházet k letadlu do Dánska. Čekalo tu hodně lidí a další ještě přibývali, jak je k dánskému letounu postupně z odlehlých území a velkých i menších měst dopravovala malá letadla Dash.

Vyšel jsem na balkon u našeho salonku a nadechl se vlahého vzduchu. Cítil jsem letecké palivo, ale nebylo to vůbec nepříjemné. Vrtule dalšího přistávajícího Dashe hlasitě hučely. Na horských úbočích ležel sníh. Věděl jsem, že tamtudy procházejí pižmoni a sobi. Na poškrábaném kovovém stojanu visela řada červenobílých značek, které ukazovaly směrem na Kodaň, Los Angeles,

Londýn, New York, Tokio a taky Moskvu. Podle jedné z nich jsem se nacházel pět hodin a dvacet minut od Moskvy; kdyby tam tedy Air Greenland létal přímo.

Jenomže jsme museli přes Kodaň, což znamenalo, že se s matkou do Ruska dostaneme až o celé dva dny později. Na ruském konzulátu byli velice přátelští a vstřícní a víza nám vydali okamžitě. Dokonce se na nás smáli, popřáli nám šťastnou cestu a nijak nekomentovali matčino staré sovětské státní občanství.

Sám jsem Gabriela několikrát v Moskvě navštívil. Matka ale měla svoji původní vlast uvidět až nyní, poprvé po šestatřiceti letech. Tehdy jí sovětská vláda občanství odebrala a nařídila doživotní exil.

3

Když matka vystoupila z letadla SAS na moskevském letišti Šeremetěvo a vkročila do terminálu D, bylo jí dvašedesát let. Říct, že vypadala nervózně, by bylo slabé slovo. Ale svou nejistotu vždy dokázala schovat pod dobře pěstěným zevnějškem.

Nic nezůstalo tak, jak si pamatovala.

Nejprve jsem byl taky trochu zmatený. Naposled jsem Moskvu navštívil skoro před rokem. Nový terminál byl už dostavěný. Působil světle a moderně, na zemi ležela pěkná, čistá mramorová dlažba. Modré cedule ukazovaly směr k výdeji zavazadel a transferům. Kdyby si člověk odmyslel azbuku, mohli jsme se nacházet na kterémkoliv moderním místě v globalizovaném světě. Bylo tu jen málo cestujících. Když jsme se vydali k eskalátorům, naše rychlé kroky se zřetelně rozléhaly dlouhou chodbou.

Matka nic neřekla, ale v jejích inteligentních šedozeleňých očích jsem poznal, že vstřebává všechno kolem: dobře oblečené lidi, mladé ženy, nápadné jako exotické

květiny, v těsných kalhotách a na vysokých podpatcích; reklamní tabule, které nabízely dovolenou v Egyptě nebo Turecku, nové iPady a mobilní telefony, značky Dior a GUM, nebo zvaly do bezcelných obchodů. Pozorovala spěchající obchodníky s brašnami na počítač, kteří si něco tukali do smartphonů. Už dávno nechodili v šedivém špatně ušitém konfekčním oblečení jako v dobách komunismu, ale měli na sobě obleky od Armaniho a nosili je se stejnou uvolněnou elegancí jako jejich kolegové v Londýně nebo v Paříži.

Slyšela, jak kolem ní rychle plyne její mateřština včetně slov, která v době, kdy byla Moskva hlavním městem Sovětského svazu, ještě neexistovala. Vše vypadalo moderně a globálně a natolik vzdáleně od země, kterou kdysi opustila, jak si jen člověk mohl představit.

„Tak co, mami?“ prohodil jsem dánsky, když jsme se postavili do řady u pasové kontroly, která se rychle posouvala kupředu. Matka pevně svírala svůj červený dánský pas, jako kdyby to byl drahocenný šperk, který jí nikdo nesmí vzít z ruky.

„Až později, Adame. Nejdřív musíme proklouznout kolem KGB,“ zašeptala taky dánsky.

„Dneska už FSB, jestli třeba nejde jen o obyčejnou policii.“

Odfrkla si, jak to uměla jen ona, a pokračovala rusky: „Blondýna si sice může obarvit vlasy načerno, ale pořád zůstane blondýnou.“

Zasmál jsem se, ale jí to zábavné nepřišlo. Projít pasovou kontrolou trvalo třicet vteřin; mladý muž u přepážky se dokonce usmíval. Když jsem čekal na matku, všiml jsem si, že jí řekl něco, co ji přimělo k úsměvu. Z celní zóny jsme vyšli zelenými dveřmi, které nikdo nehlídal, a pokračovali do prostorné haly s vysokým stropem. Počkal jsem na matku, která si odskočila na toaletu.

Díval jsem se na ni, jak vychází ven a jde mi naproti. Byla to pořád dáma. Spousta jejích dánských vrstevnic se oblékala a chovala, jako by byly mladší, ale naše matka byla dáma odjakživa. Stále stejně elegantní jako ve dvacátém století, do kterého patřila. Nedokázala si představit, že by z domova vyšla v kalhotách. Dávala přednost sukním se sakem nebo svetříku přes elegantní halenku. Boty nosila v decentních barvách a na nízkém podpatku. Byla trochu silnější, ale nikoliv tlustá, a stále chodila drobnými hbitými kroky a se zvednutou hlavou, takže vypadala vyšší než na svých sto šedesát osm centimetrů. Kolem krku měla světlý hedvábný šátek s jemným vzorem a rty si zvýraznila růžovou rtěnkou. Bez pečlivého nalíčení by nikdy ven nevyšla. Nosila poměrně krátký sestřih a o její jemné vlny pečovala jedna dobrá kadeřnice. Nevěděl jsem, jestli už nemá šedivé vlasy, protože si je stále barvila na kaštanově hnědý odstín.

Zdědil jsem její vysoké čelo a plné rty pod malým nosem. Gabriel měl zase její kdysi světlé vlasy a šedé oči, které se v určitém světle barvily dozelena, a typické slovanské lícní kosti. Když si otec před osmatřiceti lety získal ve městě, kam se teď byla nucená vrátit, její srdce, byla výjimečně půvabná. Nevěděl jsem, jestli po otcově smrti byli v jejím životě ještě jiní muži. Jestli ano, nechávala si to pro sebe.

Usmál jsem se na ni.

„Co je, Adame?“ zeptala se ostře.

„Nic.“

„Není to úžasné? Byly čisté. Toalety byly úplně čisté. To jsem nikdy předtím neviděla. Ani to tam nebylo cítit.“

„Vítej v nové Moskvě,“ řekl jsem, jako kdyby to bylo mojí zásluhou, nebo jako bych byl nějakým nadšeným turistickým průvodcem.

Vyzvedli jsme si zavazadla, která rychle přijela, a vyšli do nehlídaného prostoru. V řadách tu postával hlouček mužů. Všichni drželi cedulky se jmény. Na jedné z nich stálo rukou psanou latinkou *Anastasja & Adam Lassen*. Nad písmeny byl natištěn ruský nápis *Moskevský patriarchát*. Hned za mužem s cedulkou stál pravoslavný kněz v dlouhém černém rouchu. Měl typické dlouhé vlasy a vousy. Když si ho matka všimla, zaslechl jsem, jak se zhluboka nadechla. Ještě nikdy v Rusku na veřejnosti neviděla kněze v plné paradě. Když žila v Sovětském svazu, bylo to stejně jako mnoho jiných věcí zakázané – *nělzja*, jak nás to slovo naučila.

Byl statný, až skoro tlustý, a kolem nosu červeného buď od vína, nebo od mrazu se mu černala spousta uhrů. Měl vysokou postavu a silné ruce. Matka k němu vykročila, sklonila se, políbila prsten na jeho natažené ruce a na krátkou chvíli ho za ni uchopila oběma rukama. Když ho pustila, ještě okamžik držel ruku nataženou, ale já jsem mu svoji pokoru prokazovat nechtěl. Jakmile mu to došlo, krátce mi bez úsměvu podal ruku. Matka se na mě ostře podívala, ale z téhle tiché výčitky jsem si nic nedělal. „Jsem otec Alexejevič. Přeji upřímnou soustrast paní matce a bratrovi jednoho z největších služebníků našeho Spasitele. Ať Gabrielova duše nalezne věčný klid. Vítejte v Moskvě.“

Mluvil pomalu a srozumitelnou ruštinou s náznakem úlisnosti, s ním jsem se setkal v podstatě u všech duchovních všech církví, které jsem kdy potkal. Pokynul řidiči, aby vzal naše velká zavazadla. Svůj menší kufr jsem si mohl vézt sám.

Matka nic neříkala. Viděl jsem na ní, že se musela hodně držet, aby se nerozplakala, když kněz vyslovil Gabrielovo jméno. Její sebekontrolu jsem vždycky obdivoval. Přivezla si ji z Moskvy, a během bouřlivého –

ale přesto dlouho šťastného – manželství se jí mému nezodpovědnému otci podařilo jen posílit.

Když se dozvěděla o Gabrielově smrti, poznal jsem na ní, že hodně plakala. V jejích očích jsem ještě teď viděl stopy po slzách. Znal jsem ji dobře a věděl, že udělá všechno pro to, aby se v Moskvě nezhroutila. V tomto bodě se nechovala nijak zvlášť rusky. Citově založený a snadno ovlivnitelný byl spíš otec, u kterého se velká gesta, bouřlivý smích a nadšená nálada snadno změnily v naprostý pesimismus.

Pod letištěm se nacházelo i opravdové podzemní parkoviště. Jinak tu byly vidět hlavně agresivní zlodějské taxíky, které z lidí tak dlouho vysávaly krev, až je vykazali pryč. Řidič zmizel a za chvíli se před námi objevilo obrovské Audi s pohonem na všechna čtyři kola. Pravoslavná církev se v kapitalistickém hlavním městě vozila víc než slušně. Otec Alexejevič si sednul dopředu a vyrazili jsme.

Otočil se na nás: „Jestli tomu dobře rozumím, zamluvili jste si pokoj v hotelu Metropol.“

„Ano,“ odvětila matka a dívala se vpravo z okna. U výjezdu jsme zastavili, abychom zaplatili parkovné. Všiml jsem si, jak jí na krku pulzují žíly.

„Nabízeli jsme vám pokoj v patriarchově hotelu pro hosty,“ řekl kněz s náznakem výčitky v hlase.

„Ano, to od vás bylo milé,“ odpověděla matka. „Ale zařídíme se podle sebe.“

„Náš hotel je považován za velice slušný.“

„To je mi jasné a děkujeme za laskavost, ale postaráme se o sebe sami.“

„Jak si přejete, paní,“ odvětil a otočil se zpátky dopředu.

Sám jsem se matce dost divil. Dánská ambasáda pro nás určitě zařídila slušnou slevu, ale přesto to byl pořád drahý hotel. Matka mi řekla, že si s tím nemám dě-

lat starosti. Peníze jí nescházely, měla jich dost, protože je prakticky neměla za co utrácet. Ačkoliv otec celkem zbytečně rozhazoval, pořád se o ni staral. Dalo se to jen stěží pochopit, protože v médiích ho po jeho smrti popisovali jako totálního bankrotáře. Vždycky byl ale mazaný.

Přesto jsem se zeptal: „Cože, *mama*?“ S Gabrielem jsme jen málokdy používali dánské slovo *mami*. Byli jsme vychováváni s ruským *mama*. Jako o mamince jsme o ní mluvili jen před dánskými kamarády. Když vyprávěla o otci, jen zřídka zašla do detailů, a vždycky ho bránila.

„Časem se to dozvíš. Trochu se bojím, že během téhle cesty dojde k velkým změnám.“

„Co tím myslíš?“

„O tom později, Adame.“

„Ale proč právě Metropol?“ zeptal jsem se.

„Až bude příležitost, tak ti to vysvětlím, Adame. Myslím, že tahle cesta vyvolá až příliš mnoho vzpomínek. Ale tak si to Bůh přeje.“

„Bůh s tím nemá nic společného, *mama*,“ řekl jsem neopatrně.

„Nech toho rouhání. To jsi klidně mohl zůstat doma. Neměl by ses vysmívat Bohu, když tvůj bratr leží v Moskvě na katafalku. Nehodí se to k tobě.“

Byl jsem dospělý a měl svůj vlastní život. Přesto jsem její slova na sobě pocítil a připadal si opět jako malý kluk, kterému je líto, že se máma zlobí a je zklamaná, a jako blázen jsem přemýšlel, jak bych ji zase mohl rozveselit.

Snažil jsem se na něco přijít, když vůz zrychloval dolů po tříproudé silnici. Už od puberty jsem se pokoušel zpřerhat vazby, které mě s ní pojily, ale nikdy jsem ne našel ty správně ostré nebo dost silné nůžky, které by mě od ní zcela odstříhly.

Když se před námi v odpoledním šeru rozsvítila na semaforu červená, řidič prudce přibrzdil, až se můj bezpečnostní pás lehce napjal. Pak mě to zatlačilo zpět do sedadla. Uvázli jsme v dopravní zácpě. Pole ležela stále pod sněhem, ale sem tam se v šedobílé ploše černalo pár míst. Venkovní teploměr auta ukazoval minus dva stupně a ve vzduchu poletovaly lehké sněhové vločky. V Dánsku tou dobou bylo podstatně mírnější počasí, ačkoliv duben je podle jednoho básníka prý ten nejkrutější měsíc. Po týdnech strávených v drsném grónském mrazu mi tohle počasí připadalo vlídné a příjemné. Vzдорování mrazu je relativní pocit. Tělo si na něj zvykne stejně, jako přivykne vedru v tropech.

Ve frontě aut jsme popojížděli jen pomalu. Matka pokyvovala hlavou.

Prohodila jen: „Petrohrad.“ Přikývl jsem a věděl, co měla na mysli. Nad silnicí visela cedule ukazující doprava, kde se v dálce nacházel Sankt-Petěrburg, který matka samozřejmě znala pod názvem Leningrad. Kdyby si měla všimnout a komentovat každou jednotlivou malou změnu oproti dobám Sovětského svazu, bylo by to hodně únavné, ale přece jen jsem pro ni měl pochopení. Řekl jsem si, že budu trpělivý. Zkoušel jsem si představit, že bych se sám vrátil do země svého dětství a mládí, a našel všechno zcela proměněné. Nešlo o změny spojené s neúprosností času a moderním vývojem, ale o ohromující generální reorganizaci úplně všeho. Jako kdyby vše, co člověk zažije nebo k čemu ho vychovávají, aby věřil, mohlo zůstat navěky neměnné.

Matka samozřejmě nadšeně sledovala vývoj v Sovětském svazu, nástup Gorbačova, pokus o převrat i rozpad státu o Vánocích v roce 1991, ale to vše viděla jen zdálky, a tudíž se jí to zdálo neskutečné. Nevěřila tomu. Uvnitř byla hluboce přesvědčená, že Rusko

představuje podvod a útlak. S oblibou říkala, že i když se zmije svlékne z kůže, pořád zůstává zmijí.

Skutečnost, že se sem Gabriel rozhodl přestěhovat, jí otřásla, ale to, že chtěl sloužit v jejích očích jediné pravé církvi, ji utěšilo a přesvědčilo, že návrat nejmladšího syna do srdce zla byl Boží vůlí.

Pozoroval jsem ji, když jsme klouzali šňůrou aut v dlouhém oblouku dolů doleva k Leningradskému prospektu, jak se stále nazýval, a pokračovali směrem k Moskvě, která se vynořila ze slabé sněhové přeháňky. Zácpa se zase rozvolnila a my jsme zrychlili a v tichosti mířili do centra.

Když jsme míjeli zrezivělé památky z druhé světové války, matka zhluboka dýchala. Stály zde velikánské modely protitankových zátarasů, které kdysi dominovaly krajíně. Na rohu obrovského obchodního domu Ikea, kde bylo parkoviště zaplněné novými auty, dnes vypadaly celkem bezvýznamně. U památníku leželo několik povadlých květin. Značil místo, kam až se dostali Němci, než je zastavili. Matka na tenhle kontrast mezi starým válečným symbolem a novým chrámem konzumní společnosti hleděla s očima navrch hlavy.

Pokračovali jsme dál. Městem jsme se pohybovali pomalu, popojížděli jsme v koloně. Zaseknout se v zácpě tady šlo celkem snadno. Snažil jsem se na to dívat matčinýma nezkušenýma očima: reklamy globálních ikonických značek, supermarkety, neonové nápisy, stavební jeřáby, velké obchodní domy, dobře oblečení lidé, prodejci aut s velkými mezinárodními značkami. Stručně řečeno, nová kapitalistická země se všemi chlubitými a dominantními symboly oslavy konzumu. Právý opak komunismu. Protipól komunistické bídy. Ale taky jsem věděl, že v matčině optice je to svůdná Siréna ve službách božstva peněz, která odvádí člověka z pravé cesty Boží.

„Předpokládal jsem, že pojedeme rovnou k Danilovu,“ ozval se svým hlubokým basem otec Alexejevič.

„Děkuji,“ odpověděla matka. „Ráda bych viděla svého syna a pomodlila se za něj.“

„S tím jsme počítali. Samozřejmě jsme informováni o tom, že i přes mnoho let v exilu stále následujete pravou víru. Dovolil jsem si také zařídit schůzku s metropolitou Pitirimem, který si přál osobně vám vyslovit upřímnou soustrast a setkat se s Gabrielovou rodinou.“

„Moc si toho vážím,“ řekla matka.

„Metropolita si přeje vás a vašeho syna osobně informovat o celé tragédii. O tom, co se zřejmě stalo a co kolem toho podnikají úřady.“

„Děkuji.“

„Jsou to těžké časy pro nás pro všechny. Z mnoha důvodů. Taky jsme právě ztratili našeho svatého patriarchu, jehož nesmrtelná duše se nepochybně za vašeho syna přimluví.“

„Rozumím,“ řekla matka a podívala se na svoje sepnuté ruce, které zbělaly, jak silně je k sobě tiskla.

V letadle jsem četl v *International Herald Tribune*, že Pitirim byl vybrán za následníka starého patriarchy. Psali, že ho s největší pravděpodobností zvolí blížící se církevní sněm. Patriarcha hraje v ruské pravoslavné církvi skoro stejnou roli jako papež v katolické. Jen nemá tak dominantní postavení. Ukrajinci, Srbové a další z rozštěpených pravoslavných kongregací nemusejí nutně uznávat jeho autoritu. Není to zástupce Boha na zemi.

V novinách psali, že za jeho volbou samozřejmě stojí spousta náboženské i světské politiky a že v církevní hierarchii jde o boj o moc. Pitirim byl favoritem mimo jiné kvůli svým dobrým vztahům s Kremlem. To se ukázalo jako rozhodující. Šířily se zvěsti, že v dobách Sovětského svazu měl příliš úzké vazby na KGB, ale to velice důrazně odmítl jeden jeho mluvčí jako

zlomyslné pomluvy. Mimo to bylo všeobecně přijatelné, že i zesnulý patriarcha Tichon vyšel jako dvacetiletý mladík z řad KGB.

Bylo dobře známo, že církve za své přežití zaplatila podrobením se komunistickým orgánům a musela si udržovat pořádek ve vlastních řadách.

Ukázal jsem článek matce, ale ta ho jen přelétla pohledem, zavrtěla hlavou a řekla, že Pitirim je dobrý člověk a že nevidí žádný důvod, proč by se o církvi mělo psát špatně. Titulek zněl: Byl nový ruský patriarcha agentem KGB?

Vztah mé matky ke zprávám byl jemně řečeno rozporuplný. Zpravidla věřila jen tomu, s čím souhlasila. Zbytek vnímala jako propagandu, čímž byla naočkovaná z dob Sovětského svazu. To jí nepřidalo ani na důvěře k dánským novinářům, kteří opakovaně vláčeli otce v médiích, kdykoliv se mu další z jeho obchodů zhroutil jako domeček z karet.

Pod článkem o budoucnosti pravoslavné církve byla fotografie, která ukazovala dánského premiéra spolu s ruským předsedou vlády a německou kancléřkou. Stáli u velkého kola a dělali, jako že jím otáčejí.

„Plyn proudící v Nord Streamu,“ stálo pod obrázkem. Matka se opět zabořila do sedadla a utrousila: „Co dělá mizera jako on v takové společnosti?“

„Kdo?“

Ukazováčkem poklepala na jednoho muže na obrázku. Byl to asi šedesátník, který stál za hloučkem těch vysoce postavených lidí. Měl na sobě pěkný oblek a spokojeně se usmíval. V textu pod obrázkem jeho jméno nefigurovalo.

„Kdo je to?“

„Dneska už je to jedno,“ odvětila matka. „Zabýval se v Moskvě nějakými obchody, když jsem se potkala s tvým otcem. Karl Erik Jansen už tenkrát uměl oteví-

rat ty správné kohoutky. Asi víš, že hochštapleři měli v Sovětském svazu dveře vždycky otevřené.“

Čekal jsem na další vysvětlení, ale otočila se zpátky a četla si dál v knížce. Sám jsem tomu žádný význam nepřikládal a přečetl jsem si zbytek popisku u obrázku. Stálo tam, že nový plynovod z Vyborgu v ruské Karelii bude brzy hotový a bude přivádět ruský zemní plyn pod Baltským mořem do Německa. Účastnil se toho i dánský premiér, protože plynovod vedl těsně kolem Bornholmu.

Opustili jsme obchodní třídu a zajeli do čtvrti, do níž zatím prosperující kapitalismus se svými neonovými světly ještě nezavítal. Vedle sebe tu stály staré tovární budovy, ze kterých se odloupávaly vrstvy nátěru, a oprýskané pětipodlažní obytné domy. Hromady sněhu podél cesty se černaly špínou. Před nízkým kovovým zábradlím žebraly čtyři postarší ženy. Před sebou držely papírové kelímky ze Starbucks. Pátá žena ledabyle seděla na zemi v tlustém kabátě a s šátkem na hlavě a prodávala cosi, co se podobalo celeru a červené řepě, které měla naskládané do staré přepravky od jablek. Tři muži postávali v ubohém parku, kterým se proháněl vítr, a dělili se o flašku vodky. Věčná ruská trojka. V ledovém vzduchu kolem nich vířil kouř z cigaret. V rohu byla nafoukaná hromada odpadků.

Nové se náhle smísilo se starým. Když jsme předjížděli tramvaj polepenou barevnými reklamami všeho, co moderní konzumní společnost mohla nabídnout, zahlédli jsme za ní nákupní centrum. Leželo v běžové betonové zástavbě a třeptilo se vedle červeného označení stanice metra. Za ním se tyčil starý činžák, který svou masivností připomínal sovětskou pevnost. Před ním stál obrovský reklamní billboard. V houstnoucí tmě jsme viděli velký dav chodců, které pohlcovaly dvoukřídle dveře metra.

Projížděli jsme okolo bílé hradební zdi.

„Tak, a jsme ve svatém Danilovském klášteře,“ prohlásil otec Alexejevič. „Zde se zdržuje Jeho Excellence, a dnes je to také sídlo naší církve. Klášter jsme získali zpět v roce 1983. Musel být opraven a nastěhovali jsme se sem až roku 1988, kdy pravoslavná církev slavila tisícileté výročí pokřtění Ruska.“

Matka mě vzala za ruku. Ta její byla studená. Stiskl jsem ji. Věděla jsem, jak se cítí, protože jsem na tom byl podobně. Uvnitř za těmi bílými zdmi pevnosti leží v jednom z kostelů v otevřené rakvi Gabriel. Poté co policie vydala jeho tělo, ho nepochybně podle ruského zvyku nabalzamovali. Čekal na nás, abychom se s ním mohli rozloučit. Buď ho pohřbí v Moskvě, nebo si ho odvezeme domů. V každém případě bude rakev uzavřena a utěsněna.

Nevěděl jsem, co si přála matka. Ptal jsem se jí, ale odpověděla vyhýbavě a nejasně, a tak jsem to zatím nechal být. Ani teď to ještě netušila. Měl jsem podezření, že za klidným vnějškem se skrývá hodně rozrušená a nešťastná žena. Ale i já jsem byl nešťastný a rozhozený. Nešťastný nad ztrátou Gabriela, což je celkem logické. A rozhozený nesmyslností toho všeho.

Projeli jsme hlavní branou, kde turisté patrně poslouchali výklad malé ženy v červeném kabátě, a vjeli do postranních vrat. Přestalo sněžit, ale teplota se ještě o pár stupňů snížila, a když jsme vystoupili z vyhrátého auta, roztrásla se matka zimou. Otec Alexejevič vytáhnul telefon, navolil číslo a cosi mumlal.

„Chvilí počkejte, prosím,“ řekl a zaříval se za odjíždějícím autem.

Rozhlédl jsem se po klášterním dvoře. Sníh byl úhledně odmetený z nových šedých dlaždic a opravené budovy vypadaly ve žlutavém světle hezky. Stál tam muž oblečený do uniformy z dob carského Ruska. Po-

dobal se kozákovi, který by se svým kabátem ve vojenských barvách, plnovousem a šikmo posazeným opaskem s šavlí mohl dělat statistu ve Velkém divadle. Při pátrání po náboženských a národních tradicích nové Rusko vyhrabalo staré ctnosti a zvyklosti. Jako kdyby to v moderní době mohlo vysvětlit vše nesmyslné.

Na klášterním dvoře bylo jen pár lidí. Mohli si tu nabrat svěcenou vodu v malé otevřené budově uprostřed nádvoří nebo koupit požehnaný chléb v menším stanu, o který se starala starší žena. Všiml jsem si, že tu je více kostelů a něco, co se podobalo nově postaveným správním budovám.

Věděl jsem, že církev sem v roce 1988 přesunula svoje sídlo ze Sergijev Posadu, které jsem znal pod názvem Zagorsk. Město leželo severně od Moskvy a bývalo církevním duchovním centrem, než se toto centrum mohlo po Gorbačovově svolení navrátit do Danilovského kláštera.

Naproti nám přišel malý muž. Měl také plnovous, ale jinak byl skoro plešatý, až na krátce zastřižené vlasy kolem uší. Bylo mu něco mezi čtyřicítkou a padesátkou a měl hranatý přátelský obličej a malá očka, kolem kterých se mu dělaly drobné vrásky. Bílý límeček prozrazoval, že je to duchovní. Pod pěkným kabátem měl tmavý oblek. Otec Alexejevič se k němu choval s respektem, téměř zbožně.

„Dovolte mi, abych vám představil Jeho Excelenci biskupa Sergeje ze zahraničního oddělení naší církve,“ řekl.

Biskup natáhl ruku a matka ji políbila, a já jsem mu podal svoji, nyní už bez toho, aby se na mě matka káravě podívala. Byl to tedy církevní ministr zahraničí. Měl malá ústa a v nich křivé zuby, ale úsměv působil přátelsky a oči živě. Když matce kondoloval a podržel její ruku ve své, tvářil se samozřejmě vážně.

„Než půjdeme na audienci k našemu metropolitovi Pitirimovi, rád bych vás pozval na čaj a rozhovor,“ řekl. „Pojďte prosím se mnou.“

Šli jsme k jednomu z menších kostelů s velkými vraty. Na kupolích ležel sníh. Celé se to podobalo ruské pohlednici. Na cestě ke schodům se matka pokřížovala. Ze starého zvyku jsem udělal to samé. Když jsme byli s Gabrielem úplně malí, matka nás s sebou vodila do pravoslavného kostela v Kodani v ulici Bredgade, takže jsem znal všechny rituály. Neviděl jsem žádný důvod k tomu, abych jejich nedodržováním obtěžoval matku nebo církevní představitele. Bylo vždycky jednodušší jít s proudem.

Když jsme kráčeli po schodech ke kostelu, srdce mi bušilo. Vždycky mi to připomnělo moje dětství, návštěvy Bredgade a v posledních letech i společné chvíle s Gabrielem. Gabriel akceptoval, že jsem v Boha nevěřil. Domníval se, že to musí být líto hlavně mně samému, když nezažívám ten klid, který s vírou přichází. Já jsem zase přijal jeho životní volbu a často ho doprovázel při jeho každodenních rituálech v kostele. Pravoslavná církev pro něho a pro matku nebyla budova, ale zrcadlový odraz nebe. Vůně kadidla, zlatá barva na stěnách, ikony se svými věčnými svatými obličejí a světlo, které působilo zvláště, protože tam hořelo tolik svíček.

V rohu před ikonostasem, za kterým se skrývá oltář a může tam pouze kněz, stála rakev. Pravoslavná církev je církví mystickou, která si stále uchovává svá tajemství a myslí si, že člověk by se měl cítit maličký, když se nachází v božím domě.

Biskup Sergej ukázal na jeden ze svatých obrázků: „Tato ikona se svatou Bohorodičkou byla Gabrielova nejmilejší, často se u ní modlil.“

Právě se u ní modlil nějaký muž. Poklekl a pokřížoval se. Matka trpělivě čekala. Otec Alexejevič jí podal

svíci. Jednu dal také mně. Matka poodstoupila, sklonila hlavu a pokřižovala se. Pak zapálila svíčku od jiné, která už hořela, a tu svou postavila do volného svícnu. Udělal jsem to samé. Ikona byla velká a představovala Pannu Marii s Ježíškem, kterého chovala na ruce. Kolem hlavy dítěte byla samozřejmě svatozář. Byla namalována v sytých barevných odstínech a zlatem. Jak matka, tak dítě měly na sobě krásná roucha. Tvář dítěte se láskyplně dotýkala matčiny. Marie měla zdvižené tři prsty, stejně jako Ježíšek.

Stál jsem vedle matky s lehce skloněnou hlavou. Pochopitelně si kolem hlavy uvázala svůj hedvábný šátek. Modlila se mlčky, ale její rty se pohybovaly. Oči měla otevřené a pohled upírala na ikonu. Vysvětlovala mi to už mnohokrát. Nemodlila se k ikoně, ale prostřednictvím ikony k Bohu.

Poprvé jsem si uvědomil, že se podobá staré ruské ženě. Připomínala bábušku, ačkoliv ani já, ani Gabriel jsme jí k jejímu velkému smutku nedali vnoučata. Chtěl jsem Gabrielovi poslat na cestu modlitbu, ale už uplynulo mnoho let, kdy jsem se modlil naposled, a ani tady v prostoru kostela jsem nedokázal najít slova.

Matka se znovu pokřižovala, naklonila se dopředu a políbila obraz, který před ní visel. Pod sklem se určitě skrývala relikvie některého z mnoha církevních svatých nebo mučedníků. Narovнала se, otočila a rychlými kroky došla k hnědé rakvi bez víka, která na nás čekala. Museli ji přinést z chladírny. V Rusku se za normálních okolností s pohřbem pospíchá, aby se později mohla slavit zádušní mše, ale tady museli čekat na rodinu. Mrtví leží vždy v otevřené rakvi, aby se s nimi ostatní mohli řádně rozloučit.

Gabriel vypadal pokojně.

Církev měla šikovné lidi, kteří dobře zvládali umění balzamování. Měli v tom už dlouhou tradici, o které

svědčilo nabalzamované tělo Lenina. Nesmyslně jsem myslel na to, že ještě pořád leží v mauzoleu na Rudém náměstí. Pocítil jsem v očích slzy. Takto zblízka se daly pod lícidly zahlédnout rány. Gabriel se podobal sám sobě, ale bylo poznat, že měl zlomený nos. Vypadal aspoň o deset let mladší než na svých sedmatřicet let. Postrádalo to smysl.

Přemýšlel jsem, co říkali v telefonátu z kodaňského ministerstva zahraničí: „V těle vašeho bratra se stěží najde kost, která by nebyla zlomená. Rozmlátili ho na kaši.“

Matka se sklonila a políbila Gabrielovo studené čelo. Odvrátila se a už déle nedokázala udržet svoji úžasnou sebekontrolu. Vytryskly jí slzy a hlasitě se rozplakala. Přitáhl jsem ji k sobě. Schoulila se v mém objetí. Všiml jsem si, že se třese po celém těle. Takhle těsně jsem ji neobjímal od doby, kdy jsem byl malý kluk. Smutek přemohl i mě a po tvářích se mi rozlily slzy.

Držel jsem ji, společně jsme plakali nad Gabrielovou velice předčasnou smrtí a já jsem v duchu přísahal, že přijdu na to, kdo ho zabil, i kdyby to mělo být to poslední, co udělám.

4

V kanceláři ministerstva zahraničí jsme dostali čaj a sladké ruské pečivo pod velkým příkrášeným obrazem starého patriarchy. Jeho oči nad velkým bílým plnovousem nás sledovaly. Kolem hlavy zakryté typickou pravoslavnou pokrývkou měl naznačenou svatozář.

Seděli jsme na ministerstvu zahraničí patriarchátu. Aspoň tak to bylo napsáno na budově, která se nacházela hned vedle rozsáhlých administrativních budov patriarchátu. Bylo tu více kanceláří a slyšel jsem zřetel-

ný zvuk tukání do počítačových klávesnic a telefony, které zvonily, právě když jsme vstoupili. Největší rozdíl mezi touto kanceláří a jakoukoliv jinou spočíval v tom, že zde po chodbách kráčeli s papíry v ruce výhradně mladíci a mladší muži.

Ministr zahraničí Sergej seděl rovně a popíjel čaj po malých, způsobilých doušcích. Pečiva se nedotknul. Ani já ne. Matka si vzala jednu sušenku a pomalu ji žvýkala. Nějakou dobu se zdržela na toaletě a upravila si nejviditelnější stopy po pláči, ale nebylo těžké rozeznat bolest v jejích očích. Mě samotného pohled na Gabriela také šokoval. Nyní to bylo definitivní. Nikdo nemohl ani v nejskrytějším koutu duše doufat, že se jedná jen o zlý sen. Uvázli jsme v noční můře jako ubohá moucha v pavoučí síti.

„Chtěla bych svého syna pochovat v Dánsku,“ byla první věc, kterou matka vyslovila. „Nyní to je jeho i moje vlast.“

„Je to vaše rozhodnutí, madam,“ řekl Sergej, ale v jeho hlase jsem slyšel, co si o tom rozhodnutí myslí.

Matka si povšimla jeho tónu a dodala: „Je to přece pouze tělo. Byla bych vám vděčná, kdybych se sem mohla vrátit a zúčastnit se zádušní mše.“

„To je samozřejmost,“ odpověděl Sergej a usmál se. Určitě ho pokřtili jako Vladimíra Kastanajeva nebo nějak podobně obyčejně, než přijal své duchovní jméno, jak předepisuje zvyklost. V pravoslavné církvi má duše větší důležitost než tělo, které daleko rychleji podléhá zkáze. Jako nějaký druhý Mojžíš v poušti se tu duše po smrti potuluje ještě dalších čtyřicet dní. Aby našla klid a byla připravena na soudný den, slouží se čtyřicátého dne mše za zesnulého. Matka věděla, co dělá. Získá tak místo na hřbitově, které bude moci navštěvovat v Dánsku, a mši za Gabriela v Moskvě. Jako obvykle to měla rozehrané na více stran.

Byl jsem za její rozhodnutí rád. Přál jsem si mít v blízkosti svého bytu místo, kam bych si mohl s Gabrielem zajít popovídat a zeptat se ho na rady, které tak dobře dokázal dávat. Přestože si je odteď budu muset domýšlet sám.

Biskup Sergej si zapsal něco do notesu, dal si nohu přes nohu a upil doušek čaje. Pak prohlásil: „Zařídím to. Praktických záležitostí se ujme církve. Všechny prostředky mé kanceláře vám jsou k dispozici. Už jsem vám i synovi u příslušných úřadů zařídil takzvané multivízum, abyste se mohli vracet do své staré vlasti, jak často budete chtít. Časy se naštěstí od té doby, co vám komunisté neoprávněně odebrali občanství, hodně změnily. Jak asi jistě víte, církev tenkrát měla co dělat, aby se udržela. Bývala to často dosti obtížná doba i pro nás, ale my jsme si stále zachovali víru, stejně jako si ji uchovávali i lidé, a pak jsme se opět stali nezávislou církví. Ta současná událost...“

„Událost?“ zeptal jsem se.

„Smrt vašeho bratra.“

„Myslíte vraždu?“

„Ano, vraždu vašeho bratra.“

„Co se přesně stalo?“ zeptal jsem se, zjevně dost tvrdě, protože se na mě matka podívala jedním ze svých typických pohledů. Biskup se naklonil dopředu a v klidu pokračoval svým dobře modulovaným hlasem, který mi šel na nervy.

„Mám zde kopii policejní zprávy,“ poklepal jemně na šedozelenou složku, která ležela před ním na hnědém mahagonovém stole. „Uvádí, že třináctého dubna kolem půlnoci byl Gabriel přepaden jedním nebo pravděpodobněji dvěma a více pachateli. K přepadení došlo v zapadlém dvorku vedoucím k uličce Malyj Karetnyj přeulok, nedaleko okružní třídy Sadovaja-Samotěčnaja.“

Podíval se na nás. Matka vypadala, že ví, kde se Sadovaja-Samotěčnaja nachází, ale já jsem o tom neměl ani ponětí. Sergej rozložil mapu města, která ležela pod složkou. Ukázal na malou ulici ležící za velkým obchvatem, který obklopoval vnitřní část Moskvy.

„Tato adresa nám toho zrovna moc neříká,“ pokračoval.

„Vůbec nic?“ zeptal jsem se.

„Ne. Ačkoliv se poblíž nachází malý klášterní kostel. Ale s ním Gabriel neměl nic společného.“

„Dobře,“ poznamenal jsem.

Sergej lehce poklepal na mapu, podíval se na nás a řekl: „Ti zločinci použili tupé zbraně. Obávám se, že to muselo být značné utrpení.“

Matka se hlasitě nadechla a já jsem pocítil svírání v žaludku a tlak v očích. Sergej zvedl složku, omluvil se a položil desky před matku: „Bohužel neexistují žádní svědci. A násilná přepadení nejsou bohužel v hlavním městě ničím neobvyklým. Útočníci vzali Gabrielovi peněženku, mobilní telefon a hodinky. Proto trvalo několik dní, než ho identifikovali. Byli jsme znepokojeni, když se neobjevil na schůzi. Byl vždy svědomitý. Měli jsme zareagovat rychleji, než jak jsme jednali, ale celý patriarchát byl vykoлеjený kvůli úmrtí Jeho Excellence. Uvrhlo nás to do hlubokého smutku.“

Podíval se na nás, jako by očekával nějaké dotazy, ale byli jsme oba natolik otřeseni, že jsme se nezmohli na nic rozumného.

Trochu jsem se vzpamatoval a zeptal se: „Co můj bratr na tom dvorku dělal?“

„Policie si myslí, že ho někdo oslovil na některé z nejbližších větších ulic jako třeba Petrovskaja a násilím ho zatlačil na dvorek. Je to smíšená čtvrt, kde se nacházejí byty, kanceláře nebo menší podniky. Způsob, jak k tomu došlo, zřejmě není nijak neobvyklý. Zločinci číhají na noční chodce.“

„Ale proč ho ubili k smrti? Můj bratr nebyl žádný násilník. Při takovém loupežném přepadení by nikdy nekladl odpor. Spíš by jim dal, co by chtěli. Peníze, hodinky, mobil. Dal by jim klidně úplně všechno.“

„Ano.“

„Byl ten typ člověka, který vždy nastavil druhou tvář.“

„Ano,“ zopakoval biskup Sergej. „Nevím, co se tam stalo. Policie tvrdí, že bohužel není neobvyklé, když dojde k násilí jen kvůli násilí samotnému. Že tito lidé druhým rádi způsobují bolest a smrt. Možná to s tím souvisí.“

„Zasraná země,“ zaklel jsem dánsky.

Matka se narovнала na židli.

„Je mi to líto,“ řekl Sergej.

„Můj syn se vyjádřil dánsky o skutečnosti, že Rusko je zemí, kde po staletí hrály dominantní roli kultura a násilí.“

Sergej si povzdechl, vytáhnul ještě jednu složku a položil ji před matku.

„Toto je lékařská zpráva z nemocnice. Nevidím žádný důvod zacházet v těch zvěstvech až do detailů. Jestli si, drahá paní, přejete, můžete se do toho podívat později. Nicméně jak jsem již naznačil, rozsah zranění vašeho syna je značný. My věřící možná můžeme nalézt útěchu v tom, že se tito ubozí lidé nedotkli Gabrielovy duše a že se v soudný den budou za své činy zodpovídat.“

„Děkuji,“ řekla matka a podívala se na složku obsahující chladná lékařská fakta o smrti jejího syna, jako kdyby se jí to netýkalo a celé to byl jen neskutečný sen.

Ještě chvíli jsme seděli. Nikdo z nás neměl chuť desky otevřít a přečíst si oficiální zprávu. Matka rozhodla, co by se s nimi mělo udělat: „Můj syn si to večer v hotelu přečte a pak mi sdělí obsah.“

Odsunula desky ke mně a já na ně položil ruku, aby bylo jasné, že se mnou, jinak nezodpovědným dvojčetem, může počítat.

Dál jsme jen mlčky seděli. Byli jsme usazení na pohovce v prostorné kanceláři kolem nízkého stolku s obvyklým bílým háčkovaným ubrusem. Vedle okna stál velký psací stůl s několika telefony a novým počítačem. V nejbližším rohu visela ikona, pod kterou byla umístěná police na svíčku. Než se stalo ticho nesnesitelným, zaklepal někdo na dveře. Otevřely se dříve, než biskup stačil říct „vstupte“. Vešel mnich v černém hábitu, následovaný vysokým majestátním mužem, kterého jsem okamžitě poznal, protože jsem o něm právě četl v *Herald Tribune*.

Metropolita Pitirim byl dobře stavěný muž. Šel zpříma a pevným krokem. Měl hranaté čelo a pod ním světlé, mírně vystouplé oči. Trochu jestřábí nos dodával jeho obličejí charakter. Vlasy měl šedivé, husté a tvrdé. Za jeho dlouhými šedými vousy se těžko hledala ústa, a když se usmál, zuby se daly sotva rozeznat.

Do pokoje vstoupil možný příští patriarcha. Sergej se rychle zvedl a my ho následovali.

Metropolita Pitirim natáhl ruku a matka políbila jeho prsten. Nad její skloněnou hlavou udělal znamení kříže. Jednoznačně byl informovaný o ztrátě jejího syna, protože mi podal ruku. Připadala mi jemná, přestože stisk měl dostatečně pevný. Mnich se postavil ke dveřím a sepsal ruce.

Pitirim se posadil do volného křesla a složil ruce do klína. Biskup Sergej nám pohybem ruky naznačil, abychom se posadili, a sám se také opět usadil. Podíval se na svého představeného a pronesl: „Dnes večer se pomodlím za spásu Gabrielovy duše, stejně jako se za něj modlím od chvíle, kdy si ho Bůh vzal k sobě.“

Matka sklopila hlavu. Měl jsem chuť prohlásit, že tohle sakra ničemu nepomůže, ale zase tak špatně vychovaný jsem nebyl. Brzy jsme ze vši téhle posvátnosti měli odejít, ale já jsem nebyl tím, kdo o tom rozhodoval. Chtěl jsem být sám v hotelovém pokoji, možná

vyrabovat bar a trochu si pobřečet nad krutostí a ne-spravedlností světa a nad tím, jak to teď zvládnou bez Gabriela.

Metropolita pokračoval obecně o tom, jaký byl ve skutečnosti Gabriel člověk a jak velkou ztrátu jeho pří-liš předčasnou smrtí utrpěla církev i svět. Pak vyslovil něco překvapivého: „Váš syn byl, milostivá, hodně ce-něný služebník Jeho Excellence, kterého nám nyní Bůh vzal, aby navěky seděl u Spasitelových nohou. Váš syn měl velice dobrý cit pro to, jak by měla jednat církev v moderním světě. Náš odkaz je jasný, ale v globalizo-vaném světě není vždy lehké vyjádřit ho tím správným způsobem. Existuje spousta složitých otázek, které vy-žadují nový pohled. Jedinečnost vašeho syna v umění poradit možná spočívala právě v jeho západním půvo-du v kombinaci s hlubokým zakotvením v ruské pravo-slavné církvi.“

„To byla jeho práce? Radit v politických záležitos-tech?“ zeptal jsem se.

Jako politického poradce jsem si svého bratra moc představit nedokázal.

Metropolita se na mě podíval s výrazem, který říkal, že pokud se na mě přímo neobrátl, neměl bych mluvit. Pak pokračoval, aniž by bral ohled na moji otázku. Jako mnoho pravoslavných kněží měl i on hluboký, melodický hlas. V pravoslavných kostelech nebývají varhany. Lidskou mysl má k víře a spáse naladit pouze čistá harmonie písně.

Kdyby během mše zpíval metropolita, bylo by to blaho pro uši. Přestože jsem nebyl věřící, církevní pís-ně zpívané v pravoslavném kostele se mi vryly pod kůži až do mé hříšné duše. Když jsme s Gabrielem zpívali doma nebo někdy i v kostele, znělo nám to dohroma-dy dobře. Měl trochu hlubší hlas než můj baryton, ale slušelo nám to spolu a zpívání nás bavilo. Jak podivně to asi muselo znít, když i přesto, že se jednalo o nábo-

ženské písně, nás při nacvičování často nějaká z nich tak rozesmála, že jsme nebyli schopní vyzpívat poslední tóny.

„Gabriel měl mnoho povinností, které vykonával ke spokojenosti Jeho Excelence.“

„Ovšem,“ řekl jsem, abych měl poslední slovo.

Matka se ve společnosti tohoto velkého muže cítila rozpačitě, tak nic neříkala a mně rychle došlo, že se nejedná o pozvání k rozhovoru, ale o symbolické gesto. Metropolita Pitirim zmínil ještě několik obecnějších Gabrielových zásluh a matka hltala jeho slova. Ujistil nás o tom, co už přislíbil Sergej, že je v jejich silách pomoci nám se všemi praktickými záležitostmi. V následující době se budou až do zádušní mše za Gabriela hojně modlit.

Biskup Sergej řekl: „Madam Lassenová nám sdělila, že by chtěla pochovat syna v Dánsku. V jeho vlasti, jak se o tom vyjádřila.“

Pitirim obrátil svoje světlé oči k matce, která se dívala dolů na sepnuté ruce v klíně, ale nechal Sergeje pokračovat.

„Zádušní mše se bude konat zde. Oba se jí chtějí zúčastnit.“

„Když to bude možné, a nezabrání mi v tom žádné závažné povinnosti, rád mši odsloužím osobně.“

„Pán Bůh vám to oplat,“ řekla matka a sklonila se, aby políbila prsten na jeho natažené ruce. „Je to pro nás obrovská čest.“

„Není nic důležitějšího než zajistit Gabrielovi spásu a ulehčit mu cestu k věčnému životu,“ řekl metropolita Pitirim a vstal. Také jsme se zvedli. Mnich otevřel dveře a příští představený ruské pravoslavné církve – muž, kterému naslouchal prezident i předseda vlády, jak se psalo v novinách – bez ohlednutí vykročil ze dveří.

Sami jsme už dál neměli v klášteře co dělat. Všiml jsem si, že matka nemá daleko k tomu, aby se každou

chvíli zhroutila únavou. Sergej to také zaregistroval. Jemně ji vzal za ruku a vedl ke dveřím.

Pomohl jí do auta, kde na nás za volantem čekal stejný řidič. Teplota trochu poklesla a sněžilo. Vyměnili jsme si se Sergejem vizitky. Dohodli jsme se, že si promluvíme o praktických věcech. Chtěli jsme být s matkou u toho, až zavřou Gabrielovu rakev, zapečetí ji a vloží do mosazné rakve, ve které ho přepraví do Dánska. Sergej si vzhledem k metropolitově vlivu myslel, že se všechny praktické a právní záležitosti zvládnou během dvou tří dnů. Slíbil jsem, že mu dám kontakt na dánskou ambasádu, aby se rychle vyřešily i veškeré dánské náležitosti.

V autě jsem si uvědomil, že i mě najednou ovládla únava, jako kdybych měl těžký jetlag nebo běžel celý den za psím spřežením. Sotva jsem si stačil všimnout rudých hvězd na kremelských věžích, které se vynořovaly ve vířícím sněhu, kupolí chrámu Vasila Blaženého blyštících se ve tmě, žlutavě osvětlených stěn Velkého moskevského divadla nebo ponuře tmavých kamenů Státní dumy, než řidič zahnul doprava a zamířil k pastelově zeleným zdím hotelu Metropol.

Pokoje jsme dostali během chvílky. Řidič vzal matce kufr a vydal se s ním honosnou vstupní halou s mramorovou podlahou a zrcadly v zářících zlatých rámech ke starým výtahům. Schodiště vedle výtahů bylo pokryto krásným červeným běhounem. Všechno působilo dojmem bohatství a zdálo se být nově opravené, ale měl jsem pocit, že je tu stále jemně cítit starý sovětský pach, o kterém nám matka často vyprávěla. Navzdory všem mezinárodním televizním kanálům a wifi připojení v našem pěkném pokoji to potrvá několik generací, než se budova zbaví této zatuchlosti.

Řidič postavil matčin kufr ke dveřím, dal mi svoji vizitku se dvěma čísly na mobil, pokývnul na pozdrav

a odešel. Bude nám k dispozici ve dne v noci. Stačí jen zavolat.

Odemknul jsem matce a vnesl jí kufry dovnitř. Byl to hezky zařízený pokoj s širokou postelí, pěkným starým nábytkem, televizí s plochou obrazovkou, psacím stolem a dvěma křesly vedle kruhového stolku.

„Máš hlad, *mama*? Zajdeme do restaurace, nebo si objednáme něco na pokoj?“

Mluvil jsem dánsky a ona mi odpovídala ve stejné řeči.

„Jsem už moc unavená, Adame. Byl to bolestivý den. Najez se sám.“

„Taky nemám hlad.“

Zvedla se na špičky a políbila mě na obě tváře.

„Děkuju, Adame. Jsi hodný chlapec.“

„Dobrou noc, *mama*.“

„Dobrou noc, Adame. Uvidíme se ráno u snídaně.“

„Jasně. A všechno nejlepší, *mama*,“ usmál jsem se.

„K čemu, Adame?“

„Zítřka je dvaadvacátého dubna. O tomhle dni jsi mi vyprávěla, že v dobách tvého dětství a mládí v Sovětském svazu znamenal něco zvláštního. *Subotnik*. Dobrovolná nucená práce. Moje a Gabrielovy sobotní povinnosti. Den Leninových narozenin. Zítřka je výročí narození zakladatele sovětského státu.“

Bez úsměvu se na mě podívala.

„To byl jen vtip, *mama*.“

„Který nebyl vtipný. Je to zlé znamení. Nevěstí to nic dobrého,“ řekla a zavřela dveře.

5

V příštích dnech se vyřizovala řada praktických záležitostí, do kterých se, kromě rozloučení s Gabrielem, matka nemusela zapojovat.

Když jsem se vzbudil ve tři ráno a už nemohl usnout, přečetl jsem si policejní a lékařské zprávy. Bylo to přílišné čtení. V policejní zprávě toho nebylo víc, než co vyprávěl biskup Sergej, ale pitevní zpráva o tom, jak útočníci bratra zřídili, byla popsána až do nejmenších detailů. Měl otevřenou zlomeninu lebky, zlomený nos a lícní kost, vážně poškozené oko, zlomená žebra, natrženou slezinu a játra, zlomenou ruku, rozdrčené varle a nespočet podlitin od ran obušky nebo možná baseballových pálek.

Bylo mi z toho na zvracení. Dal jsem si panáka whisky z minibaru a zapil ho minerálkou, ale v krku jsem měl sucho.

Nasnídali jsme se spolu s matkou, ale co stálo v těch zprávách, slyšet nechtěla. Hned mě zarazila a působila podrážděně. Chápal jsem ji. Moc dobře se nevyspala. Zdálo se, že mě vůbec nevnímá. Dotkla se jen vajíček naměkko a kousku opečeného chleba, které jsem jí donesl ze snídaňového bufetu.

Seděli jsme v krásné, prostorné hotelové restauraci, která měla bohatě zdobený strop a mramorové sloupy podél stěn. Uprostřed místnosti jemně bublala fontána, což se skvěle doplňovalo s křehkými tóny harfy, které vyluzovala harfenistka sedící na pódiu na konci restaurace.

Matka ji dlouze sledovala. Hrála totiž taky na harfu, ačkoliv si v Dánsku vydělávala jako učitelka hry na klavír. Bavilo ji učit žáky soukromě. A když se otci občas sesypal nějaký obchodní projekt, její výdělek nebyl k zahoezení, ačkoliv on to nikdy nechtěl připustit. Zvláštní bylo, že když noviny opět psaly o jedné z jeho firem, která zkrachovala, vždycky se zas rychle postavil na nohy.

Matka pozorovala harfenistku a sama pro sebe se pousmála. Při pohledu do jejích očí se zdálo, že je někde hodně daleko, kam jsem já přístup neměl.

Ponechal jsem ji zahloupanou do vlastních myšlenek a dal si zatím taky vejce se šunkou, několik šálků kávy, vodu a džus.

Nahlédl jsem do anglických novin *Moscow News*. Jeden z největších článků se věnoval tomu, že metropolita Pitirim s největší pravděpodobností vyhraje v souboji o nového patriarchu. Jeho kandidatura měla silnou podporu. Ruská státní televize pouštěla delší spot, ve kterém se Pitirim v Kremlu setkává s prezidentem. Schůzka neměla žádný zvláštní program. Celé to představovalo zřejmý signál: Popov jasně ukázal, koho Kreml ve vnitřním církevním boji podporuje. Druhý kandidát se jmenoval Filaret a byl metropolitou v Petrohradě. Psalo se, že jeho pozice je nejistá, protože několikrát prezidenta nepřímo kritizoval. Požadoval zajištění lepšího právního postavení občanů. Přál si větší demokracii a režim se podle něj měl změnit v otevřeněji smýšlející dialog s jeho kritiky.

Všemi narázkami a dvojsmysly články působily nadmíru rusky. V tom, jak se vedla politika, mělo Rusko očividně blíž k Byzantské říši než k demokracii. Jako kdyby člověk četl zamlžené zprávy ze sultánova dvora. Moderní kremlologie pro pokročilé.

Odložil jsem noviny.

„Tak co, *mama*? Co dnes budeme dělat?“ zeptal jsem se dánsky a ona mi odpověděla stejnou řečí.

„Volala jsem řidiči Fjodorovi. Za půl hodiny mě vyzvedne. Chtěla bych v příštích dnech navštívit několik kostelů. Ty asi zvládneš zařídit všechno praktické, že?“

„Samozřejmě,“ řekl jsem. Byl jsem rád, že se mě ne snažila přemluvit, abych jel s ní. Měl jsem už dost všeho toho kadidla a modliteb.

A tak znovu objevovala Moskvu, která jí připadala naprosto proměněná a skoro k nepoznání. Už dávno to nebylo sklíčené tmavé hlavní město Sovětského svazu.

Pohledy na neonová světla, obrovská nákupní centra, elegantně oblečené lidi a spoustu drahých nových aut se nemohly víc lišit od jejích vzpomínek. Změnila se i atmosféra, která teď působila všednějším, otevřenějším a živějším dojmem. Kdysi opouštěla Moskvu, které dominovala šedá barva, a nyní se vrátila do města, kde o přízeň jeho obyvatel bojovaly neonové reklamy, a naléhavé slogany komunistické strany byly nahrazeny reklamami na světově proslulé značky. Nemyslím si, že by matka pocítovala všechny změny pozitivně, ale o svých dojmech a zážitcích přede mnou mlčela.

Staré známé nevyhledávala.

Když jsme další ráno čekali ve dveřích na Fjodora a uvazovala si šátek kolem hlavy, prohlásila: „Už mi tady nic nezbylo.“

„Co se dnes chystáš dělat?“

„Budu se modlit za Gabrielovu duši, Adame. A pokusím se najít sílu k tomu, abych odpustila jeho vrahům, jak káže Ježíš. A pak jsem chtěla navštívit svůj rodný dům.“

„Neměl bych jet s tebou?“

„To je od tebe pěkné, ale nemusíš. Jsem ti moc vděčná, že zařídíš všechno ostatní. S tím bych si sama neporadila. Díky chlapče.“

V tu chvíli mi poprvé přišla stará a křehká. Gabrielova smrt ji poznamenala natolik, že vypadala o deset let starší. Podepsala se na ní únava a chodila teď spíš pomalu a opatrně než rychlými kroky, se vztyčenou hlavou, jak bývalo jejím zvykem.

Možná ji tolik zatěžovala Moskva. Město přeplněné vzpomínkami na mládí, ze kterých bylo jen pár dobrých a zbytek příšerné. Vyrostla zde jako jedináček v sovětské intelektuální umělecké rodině. Tady se potkala s mým otcem a odtud byla vyhoštěna jen s několika kousky oblečení v malém kufru. Všechno ostatní

jí zabavila všemocná komunistická strana. Její rodiče pak poslali do přelidněné *komunálky*. Státní moc už tato slova nepoužívala, ale v očích systému byla stále jejich nepřitelem. Antisovětský parazit, který zradil svoji svatou vlast. Potrestali celou její rodinu, ji vyhostili a pohrdavě jí sdělili, že se už nikdy nebude moct vrátit. Odebrali jí státní občanství a navždy ji vyhnali z rodného Ruska.

Nikdy o tom nemluvila, ale hluboce ji zranilo, že ji její vlastní země odmítla jenom proto, že se zamilovala do Dána. Nyní se vrátila, ale nebyla si zcela jistá, jestli má s sebou při putování městem svého dětství i svoji duši.

Mezitím jsem zvládnul zařídít spoustu praktických záležitostí. Smrt není nikdy jen osobní věcí. Část jsem vyřídil telefonicky, někdy byla potřeba schůzka. Všichni se chovali velice přátelsky. Patriarchát mi vydláždil cestu.

Zašel jsem také na dánskou ambasádu, která ležela v malé boční ulici za jedním ze starých stalinských mrakodrapů, v němž bylo ruské ministerstvo zahraničí. Na recepci v hotelu jsem dostal mapu města a koupil si jízdenku s deseti jízdami metrem. Vyznal jsem se v Moskvě natolik dobře, že jsem raději použil efektivnější metro, než abych uvízl s taxíkem v nekonečných dopravních zácpách.

Vystoupil jsem na stanici metra Kropotkinskaja, odkud to k ambasádě bylo jen pár minut chůze. Naproti se v celé své vznešenosti tyčila katedrála Krista Spasitele a svědčila o návratu církve. Její zlaté kupole se rozkládaly vedle nového mostu přes řeku Moskvu. Před ní se kupil dav lidí. Oteplilo se a ve vzduchu bylo výrazně cítit jaro.

V roce 1931 Stalin vyhodil chrám Krista Spasitele do vzduchu a během druhé poloviny devadesátých let

ho Jelcin spolu s tehdejšími patriarchou nechali znovu postavit v rekordním čase. V tomto chrámu se mocní muži nechávali rádi vidět a natáčet do hlavního televizního vysílacího času.

Ambasádu jsem našel snadno. Byla to nízká žlutá budova. Před ní stál muž v beranici, který ji po zazvonění nadzvedl na pozdrav. Prošel jsem bezpečnostní komorou a uvedli mě do velké světlé kanceláře s výhledem na pěknou zahradu, kterou obklopovaly menší kanceláře.

Naproti mi přišla žena, které mohlo být asi čtyřicet. Měla silnější postavu, černé vlnité vlasy a zářivá očka za úzkými moderními brýlemi. Na sobě měla bílou košili a černou sukni. Byla přitažlivá zvláštním obchodnickým způsobem. Představila se jemným hlasem jako Merete Mæglerová Jessenová.

Podali jsme si ruku a ona se posadila ke svému uklizenému stolu s počítačem, telefonem a iPadem. Ukázala na židli před stolem, nalila mi kávu z termosky od Steltona do bílého erárního šálku a přisunula mi cukřenku a konvičku se smetanou. Nechal jsem všechno stát.

„Je mi velice líto ztráty vašeho bratra. Za všechny z ambasády přijměte prosím naši upřímnou soustrast,“ řekla.

„Děkuju,“ odpověděl jsem.

„Rádi bychom vám pomohli, jak to jen bude možné.“

„Díky. Jsem vám za to vděčný.“

Ještě chvíli jsme mlčky seděli. Slunce svítilo do oken. Z okolního města sem nepronikl žádný zvuk. Seděli jsme v tichosti jako v opuštěném kostele.

„Ve vzduchu je cítit jaro,“ řekla a usmála se. „Ale to asi člověk meteorologovi říkat nemusí.“

„Nám se jaro taky líbí,“ pronesl jsem.

Trochu překvapeně se pousmála.

„Promiňte,“ řekla. „Ale pořád nedokážu uvěřit, že tu sedíte. Jste můj nejoblíbenější meteorolog, jestli vám to

můžu prozradit. Skoro jako bych vás znala, ale samozřejmě neznám. Taková už je televize, že? Člověk má pocit, že o vás toho ví spousta z televize nebo z časopisů. Dokonce jsem vaším fanouškem na Facebooku.“

Na to jsem byl zvyklý. Bylo součástí mé práce, že mě neznámí lidé zastavovali a povídali si se mnou. Dánové bývají většinou diskrétní a málokdy jsem věnoval pozornost jejich pohledům. Ale moje přítelkyně si toho všimly vždycky. Několika z nich to vadilo, ale většina pozornost spíš milovala. Člověk by neměl podceňovat efekt snobismu. V restauracích to automaticky znamená nadstandardně přátelskou obsluhu nebo bezproblémový vstup na diskotéky, kde jinak bývají fronty. Lístky na premiéry nových filmů s následným šampaňským ve foyer kina Imperial. Pozvánky na zajímavá divadelní představení, výstavy a recepce k akcím všeho druhu. Když jsem některou z nich nalákal na akci, kde se pak po mém boku mohla vidět i s dalšími známými lidmi, snadno jsem se dostal k sexu.

S tím jsem nikdy potíže neměl a pozornost se mi líbila. Spíš jsem se bál, že bych mohl být zapomenut jako nějaký *has-been* a že se štěstí může během patnácti minut obrátit, jak o tom prorocky mluvil Warhol.

Televizní stanice neměly nikdy problémy sehnat lidi do svých stále divočejších reality show. Sláva byla způsob, jak ukázat, že je člověk stále naživu. Novinkou se stal Facebook, na kterém jsme se taky museli zviditelnit. Vedení televize vyžadovalo, abychom neustále aktualizovali náš profil a fanoušci tak mohli sledovat, čím se právě zabýváme. Jednou za čas jsem si psal statusy sám, ale jinak jsme na to měli najatého člověka, který to dělal za nás. Jako všechno ostatní v televizi šlo i tady hlavně o iluzi a předstírání. Přemýšlení o Facebooku jsem na chvíli unikl až při natáčení dokumentu o klimatických změnách v Grónsku.

To ale nic neměnilo na mém strachu, že jednou budu stát u okénka na poště a požádají mě o občanku.

Podíval jsem se na ni se svým širokým televizním úsměvem: „Skutečně se dá v Moskvě sledovat dánská televize?“

Prohrábla si vlasy: „Ehm, ano. Máme satelit, takže většinu programů můžeme sledovat.“

„To mi došlo,“ usmál jsem se znovu.

Naklonila se ke mně a ucítil jsem vůni jejího diskrétního parfému.

„Připravila jsem potřebné dokumenty. Dnes zařídíme na ministerstvu zahraničí, aby rakev s vaším bratrem mohla opustit Rusko nanejvýš za několik dní. Ukázalo se, že se s úřady dá snadno spolupracovat.“

„Ano, je neuvěřitelné, jak jsou přátelské.“

„Mohou za to především dvě věci, pane Lassene. Po úspěšné návštěvě Popova v Dánsku jsme tu měli také vydařenou návštěvu naší královny s princem. Po několik let byly naše vztahy skutečně špatné, zvláště když jsme v roce 2002 – abych tak řekla – uspořádali konferenci v Čečensku. Také jsme odmítli vyhovět Rusům ve vydání mluvčího Sakajeva, přestože jsme ho zatkli. V podstatě byly naše vztahy s nimi pár let na bodu mrazu.“

„A ta druhá věc, která tomu pomohla?“

„Ano. Plynovod. Ten, co se jmenuje Nord Stream. Jak asi víte, vede z Vyboorského zálivu horem kolem Petrohradu a dolů k Baltskému moři, odkud pokračuje do Německa. Proto nemusí Gazprom dodávat zemní plyn do Evropy jen přes Ukrajinu a Polsko. Je to důležité i pro naši vlastní bezpečnost, ale nejvíc na tom vydělá Německo. Možná taky víte, že předsedou sdružení akcionářů, které plynovod nechalo zbudovat, je bývalý kancléř Schröder. Pro Švédy je to trochu kontroverzní. Nevěří totiž, že byl dostatečně prostudován dopad